

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Pigtraad-Gestapofangen

Nr. 2
April
1994

Mindelunden i Hvidsten. En af Hvidsten enkerne, Gusta Iversen, Randers, tidligere Spentrup, lægger blomster ved sin mand, dyrlæge Albert Iversens navn på gravpladsen. (Foto: Helle Rasmussen)

Kammeraternes Hjelpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. 53 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lunde-borg, Hesselager. 62 25 14 77. (Der er 7 senge). Feriehemmets adresse er: Flejmosen 4, Østerby, 6470 Syd-Als, Als. 74 40 53 42.

Tilsynsførende: Ejler Mortensen, Nørregade 6, 6440 Augustenborg, tlf. 74 47 17 04.

Medlemmer: Iflg. fundatsen paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Kontorchef, cand. jur. Hans Andersen.

Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. 53 86 55 59.

Næstformand: Civilingeniør Mogens Dyre, Kærvej 14, 6400 Sønderborg. Tlf. 74 42 86 26.

Kasserer: Skræddermester Povl Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre. Tlf. 42 91 13 72. Giro 1000 780.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg. Tlf. 86 81 07 09. Giro 1000 780.

Overlærer Preben Feddersen, Caroline Amalievej 11, Lunde-borg, 5874 Hesselager. Tlf. 62 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Kontorchef Niels Christian Andersen
Volmersvej 5, 6330 Padborg
Tlf. 74 67 31 53

Sektionschef Hans Bøjlund
Påbyvej 36, 6000 Kolding
Tlf. 75 56 90 49

Direktør Gunnar Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. 97 12 11 84

Direktør Bernth Johannesson
Jacobys Allé 16, 2. th.,
1806 Frederiksberg C
Tlf. 31 31 86 86
Sommer 42 30 64 58

Læge Axel Jørgensen
Duebrødrevej 14, 9000 Aalborg
Tlf. 98 10 15 80

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. 86 27 04 28

General Fl. Bussenius Larsen
Lundsgårdsvej 16, 4180 Sorø
Tlf. 53 63 59 20

Forvalter Axel Lauritzen
Lundtofteparken 42, 2. tv., 2800 Lyngby
Tlf. 42 88 12 42
Sommer: 42 65 05 11

Overbetjent Ejler Mortensen
Nørregade 6, 6440 Augustenborg
Tlf. 74 47 17 04

Redaktør Johs. Rasmussen
Ømkulevej 9, 7100 Vejle
Tlf. 75 82 65 72

Provst Poul Riis
Hostrupsgade 9, 4200 Slagelse
Tlf. 53 53 35 34

Maskinmester H.P. Skjoldborg
Skovbrinken 9, 6400 Sønderborg
Tlf. 74 42 57 07

Fhv. bestyrer
Solveig Skjøtt
Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose
Tlf. 42 48 56 74

Bladet

Pigtraad- Gestapofangen

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Jens Erik Finderup
Gadstrupparken 3
4621 Gadstrup
42 39 09 91
Giro 9 31 54 54

Årsabonnement 100.- kr.
Udenfor Skandinavien betales
et portotillæg på 100.- kr.

Eventuelle fejl i besørgelsen af
bladet rettes hurtigst muligt
ved henvendelse til udleve-
ringspostkontoret.

REDAKTION

Johs. Fosmark
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1
8600 Silkeborg
86 81 07 09

Kaj Christensen
Præstegårdsvænget 16
5210 Odense NV
66 13 80 10

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDE I BLADET:

Den 9. april 1940	
- en sorgen dag	23
Invasion - invasion	24
Folkestrejken	25
Strejken var effektiv i kampen mod tyskerne	26
Runde dage	27
Nazisterne forærede Fyns biskop	29
Debat - debat	32
Landsmødet	33
Foreninger	35
Sproget i KZ lejrene	13
Bøger	36
Mindeord	38

De følgende numre af vort
blad udkommer 15/6 og 15/8
1994. Stof må være redaktio-
nen i hænde senest en måned
før.

Fangesammenslutningens Rekreattionsfond

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos formanden: Jakob Jensen, Højager 12, 3230 Græsted, eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 4.000.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Neuengamme Foreningens Rekreations- & Hjelpekasse til fordel for Frihedskampens Ofre

Adresse: c/o Frihedsfondens kontor, Æbeløgade 1, 2100 København Ø.

Midlerne fra salg af frimærker med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i anledning af 40 års dagen - 4. maj 1985, uddeles til rekreations formål eller -hjælp i særlige trangstiltælde. Beløb kan søges af danske statsborgere, der er - eller vil kunne anderkendes - i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre § 1a.

Anmodning om ansøgningsskema sendes til ovenstående adresse.

Pigtraad - Gestapofangen

NR. 2

APRIL 1994

49. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjelpefond og Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben · Dachau-klubben · Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen Gestapo-Fangerne · Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen · Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen · Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Ravensbrück-gruppen · Sachsenhausen-foreningen · Stuthof-foreningen · Theresienstadt-foreningen

Den 9. april 1940 - en sorgens dag

Af Kaj Kjerrumgaard

Som tiden går, bliver vi efterhånden færre og færre, der har oplevet den 9. april 1940. Den dag, der for 54 år siden medførte, at Danmark blev besat og måtte igennem 5 mørke år, inden frihedens time slog den 4. maj 1945. Samtidig er det også den aprieldag, der hvert år henter mange dyder minder frem hos gamle modstandsfolk.

Et par kollegiehæfter

Her på mit bord ligger et par kollegiehæfter, fundet frem efter en oprydning på loftet. De er fyldt med indklæbede avisudklip fra sidste verdenskrigs begivenheder i 1939-40. I mit hjem havde vi to aviser, den ene var den forlængst hedengangne århusianske, socialdemokratiske »Demokraten«. Den anden var »Århus Stiftstidende«, som vi fik ved bytning med naboen ved siden af. Når aviserne var læst, klippede jeg det ud, der efter min mening havde interesse.

Ved bladning i et sådant hæfte bliver både minder og historien levende igen. Den finsk-russiske vinterkrig gjorde så stort et indtryk, at vi næsten glemte stormagtskrigen. For 1940's vedkommende kom det gamle ordsprog »vinteren strenges når dagene længes« til at passe. I slutningen af januar var de danske sunde og bæltet ved at fryse til, og mange skibe sad fast i isen. Den 1. februar blev Storebæltsfærgen indstillet. Århusbugten var en isørken med meterhøje isskrninger

så langt øjet rakte. Det første tøvejr satte ind sidst i februar, men der skulle gå det meste af marts, inden skibsfarten var i gang igen.

En lang og hård vinter

Den lange, hårde vinter havde lagt en bremse på de militære operationer, og i aviserne kunne man finde artikler om muligheden for en eller anden fredsordning. Men vi blev brat vækket. Kort efter påsken i marts måned kom meddelelsen om, at 7 danske skibe var krigsforlist med tabet af 65 menneskeliv. Det formodes, at forlisene skyldtes minesprængninger. Denne formodning blev støttet af officielle danske myndigheder, som undgik alt, hvad der kunne genere Tyskland.

I dag ved vi, at disse skibe blev torpederet uden varsel af tyske ubåde. Vi ved også i dag, at den tyske ledelse vinteren igennem havde arbejdet med planlægning af operation »Weserübung«, der omfattede en besættelse af Norge og Danmark.

I begyndelsen af april blev avisernes overskrifter præget af begivenhederne i de norske farvande. Vestmagterne lagde miner ud i norsk territorialfarvand for at stoppe de for Tyskland meget vigtige malmtransporter fra Sverige via Narvik. Tonen blev stadig mere bekymret. Den 8. april meldte telegrammerne om en strøm af tyske skibe op gennem Storebælt. Og aviserne skrev ildevarslande: »Krigens mørke skyer nærmer sig Skandinavien«.

Ruderne klirrede

Tirsdag den 9. april op-randt. Vi blev vækket tidligt om morgenen ved støj fra fly, til tider så voldsomt, at ruderne klirrede. Vejret var strålende, skyfrit med en kølig ren aprilluft. Vi kom hurtigt i tøjet, og klokken var vel halv seks. De korslignende kendetegn på de lavtgående fly viste tydeligt, at de var tyske. Min far, der var socialdemokrat med stort S, forsikrede os om, inden han gik på arbejde ved halv syv tiden, at flyene var på vej til Norge, og at der næppe skete noget her i landet, der eksisterede jo en dansk-tysk »Ikke-Angrebspakt«.

Vi skulle blive klogere. Vor bopæl var på Skanderborgvej, og nede på engen stiplede folk sammen. Jeg smuttede hurtigt derned. Midt i klyngen stod cigarhandleren med en grøn seddel i hånden, det var »Oprop«, d.v.s. en dårlig forfattet løbeseddel nedkastet fra flyene. »Nu er det sket,« sagde han, »vi bliver besat af tyskerne.«

Mange var rystede

Man kunne tydeligt se, at mange ældre mennesker var rystede. Jeg mødte i Fjordgades skole klokken otte. Vi i de ældste klasser diskuterede begivenhederne med lærerne, men ellers var skoledagen normal. På vej hjem ved totiden om eftermiddagen så jeg de første tyske motorcykler, der i stor fart kom fra Skanderborg landevej og drejede ned ad Ringgaden for at fortsætte nordpå. De var tilsyneladende godt kendte.

Ved 18-tiden begyndte gen-

nemkørslen af den motoriserede hovedstyrke. Vi stod tavse og så på. Et syn, jeg aldrig glemmer, var, da en lille gruppe nazister, hilste de tyske tropper med »Heil Hitler«-hilsen og råb, der omgående blev besvaret med samme hilsen. Det sved. Mørkelægning blev beordret fra samme aften, foreløbig i tidsrummet 19.00-05.00. Først få dage efter erfarede vi om tabene ved den håbløse kamp, som danske soldater havde udkæmpet i Sønderjylland.

En bølge af national samhørighed startede

Den 9. april 1940 var en sorgens dag, men den startede også en bølge af national samhørighed, der berørte store dele af befolkningen. Mange af nutidens historikere og politikere trækker lidt misvisende på skulderen, når der tales om nationalfølelse, men vi, der oplevede denne dag, ved, at denne følelse ikke skal undervurderes. Det var den, der dengang førte mange af os unge ind i terrænsportsfor-

Politibekendtgørelse til AARHUS BY'S BORGERE

Efter at tyske Tropper i Nat har overskredet den danske Grænse, og det maa forventes, at Aarhus vil blive besat af militære Styrker af den tyske Hær, opfordrer jeg herved indtrængende Befolkningen til at udvise Ro og Orden, undgaa Sammenstøden og i et og alt adlyde de Bestemmelser, som maatte blive truffet af Myndighederne.

Aarhus Politikammer,
den 9. April 1940.

HOECK

I Århus blev der allerede i løbet af formiddagen d. 9. april 1940 opslået en politibekendtgørelse til byens borgere fra politimester Ejnar Hoeck.

eningerne med deres klare nationale og forsvarsvenlige formål. Fra disse foreninger gik vejen - for mange - til modstandsbevægelsens forskellige grupper.

I årenes løb er der med mellemrum fremsat påstande om, at der eksisterede hemmelige særaftaler om besættelse i forbindelse med den dansk-tyske »Ikke-Angrebs-pagt«. Disse er dog hidtil blevet afvist af historikerne. Men en kendsgerning er det, at der 50 år efter besættelsen, i 1990, var forventet en åbning af hemmeligt stemplede dokumenter. Man blev skuffet. Rigsarkivets mapper blev vist frem. De indeholdt en seddel, der lakonisk meddelte, at indholdet var fjernet. Om der har foreligget kompromitterende materiale er svært at svare på, men den sporløse forsvinden forøger unægteligt mistanken.

Kaj Kjerrumgaard

*

Bogen:

Mindelunden i Ryvangen

kan nu købes i kontoret ved indgangen til Mindelunden i Ryvangen

Den indeholder navne og data på alle, der hviler her eller er husket ved mindeplade.

Ajourført udgave

Bogen fortæller i ord og billeder, hvad der er sket i Mindelunden fra 1945 og til i dag.

Bogen koster kr. 50.-

Udgiver:
**Kammeraternes
Hjælpefond**

INVASION INVASION INVASION!

For 50 år siden, den 6. juni 1944, befandt jeg mig som flygtning i det fredelige Sverige og vågnede op til det længe ventede budskab, som kom gennem radio og i dagbladene: INVASION i Frankrig.

Efter STALINGRAD, efter landgangen i ITALIEN, havde vi - længselsfuldt - ventet på den endelige invasion på kontinentet. Nu VAR det sket.

2. Verdenskrigs slutning

Nu måtte den 2. verdenskrig da gå mod en succesfuld afslutning - med De Allieredes sejr. Dog. Der skulle gå endnu næsten et år inden ildophør i Europa og endnu længere i Østen.

Sømanden

Da jeg ikke selv oplevede invasionen, vil vi lade nogen, der deltog, fortælle.

Tømmermand på skibet »Fort St. Croix«: »Så endelig oprinder dagen. Vi hører i radioen, at invasionen er begyndt. Hele dagen er der presse i radioen. Vi får besked - vi hører til 2. sektion - og skal afgå dagen efter. Vi har 500 soldater ombord med kanoner, tanks, biler og alt tilbehør. Vi sejler onsdag morgen, og ved 11-tiden er vi ved Dover.

Alarmklokkerne

Alle mand er på dækket. Vi holder øvelse med livbåden. Som vi er godt i gang, hører vi alarmklokkerne. Vi tror, det er afblæsning, men et par voldsomme eksplosioner fortæller, at det er alvor. Det er tyskernes langtrækkende kanoner, der sender os en hilsen. Vi får to skud styrbords og tre skud bagbords, dog uden at de rammer os.

Jeg smider mig ned på døren blandt soldaterne, da granatstumper og vand regner ned over skibet. Da vi har ligget lidt, rejser jeg hovedet for at se, om der kommer mere, men får et dunk i hovedet af den soldat, der ligger bag mig. Han bruger en farlig mund, jeg skal blive liggende.

Franskekysten

Efter nogen stunds forløb bliver der blæst af, og vi når franskekysten uden flere op-

levelser den 8. juni ud for Caen. Så langt øjet rækker, er der fuldt op af skibe, her skal være 5000 ialt. En mængde er krigsskibe, som ustandselig skyder ind over land.

Tyskerne var her ca. 5 engelske mil væk. Ellers så landet hyggeligt ud med skov og marker. Hvorfra vi lå, kunne vi se to småbyer med kirketårne rage op.

Det så helt hjemligt ud. Man fik lyst til at gå en tur i land, alt var så fredeligt at se til.

Tyskerne brudt igennem

Ved middagstid kommer en båd på siden af os med en officer, der vil påskynde losninger, da tyskerne er brudt igennem, og engelskmændene mangler, hvad vi har ombord.

Blandt de soldater der hører det, er der en del, der udbryster: Bare de ville jage os helt ud, så vi kan komme hjem igen. Nu har dette varet i 4 år, det kan være nok for os.

Om eftermiddagen og natten har vi alarm ustandseligt. Vi får ikke megen søvn, vi må op hvert øjeblik.

Tyske maskiner hører vi stadig i luften, og der er megen skyderi, men vi ser ikke noget til fjenden, vi ligger dækket af røg hele tiden.

Næste morgen er vi udløst og går straks til England igen.«

Det var Tømmermandens kortfattede beretning om hans del i invasionen.

Men vi er så heldig også at have en »vaskeægte« engelsk soldat, der var med til invasionen. Siden har han bosat sig i Odense, så ham lader vi nu fortælle:

SOLDATEN

C.N. Harris, i dag psykolog og dr.phil., var som ung mand i det engelske hjemmefærs fra 1940 og indtil 1942, hvor han blev indkaldt som soldat.

Da han havde været i hjemmefærsnet, havde han set nok til bomber, kvæstelser og død i England, så hans indfaldsvinkel om invasionen er en lidt anden.

Han vil helst ikke tale om selve D-dagen, men gerne om dagene derefter.

Vi lader ham selv fortælle: »Jeg var ansat ved pansertropperne, men da jeg havde læst medicin, var jeg oftest i arbejde på felthospitaler og ved ambulancekørsel - det var imidlertid heller ikke helt ufarligt, hvilket en episode vil fortælle om. Men først en episode fra pansertropperne.

Medens jeg var i et panservognsdepot lidt uden for Bayeux, kom der på een dag en panservognssergent og hentede først en panservogn, da den, han kørte i, var skudt i »smadder«. Fire timer senere endnu en »bytter« og igen om aftenen en tredje. Selv var han ikke kommet noget til. En hård dag.

Min første tur i panservogn var ikke særlig vellykket. Ved et gadekryds stod en MP'er ved siden af sin motorcykel. Jeg trak i det forkerte håndtag, og så var der ikke mere en motorcykel - dog slap MP'eren med skrækken.

På et felthospital i Bayeux, hvor jeg var en tid, kune vi ikke forstå, at så mange af vores soldater skulle behandles for »elskovssyge«, men det havde en naturlig forklaring. Det var en »dame«, der - mod et stykke sæbe eller en plade chokolade, var »flink« mod de allierede soldater.

Bruxelles

Efterhånden - da invasionen jo var gået godt - trak tropperne længere nordpå og indtog Bruxelles. Også her var jeg virksom på hospitalet.

En episode herfra skal også med. En dag kom der gående en amerikansk faldskærms-soldat ind på hospitalet og spurgte, om vi havde noget morfin. Det havde vi nok af, så svaret var ja. Han havde 15 kugler i kroppen.

Han overlevede.

En dag, medens jeg var aktiv på hospitalet i Bruxelles, skulle jeg og min chauffør køre til Antwerpen i ambulancen, men inden kørselen viste det sig, at chaufføren var »træt« - måske lidt for meget vin - så jeg kørte selv mod Antwerpen om natten. Et stykke ude, hvor vejen deler sig, stod der en soldat og svingede med en lygte, hvilket jeg ikke tog mig noget af. Men ca. 500 meter længere fremme

blev ambulancen gennemhullet - forruden var helt væk - af en tysk maskingeværssalve.

Aldrig har en ambulance vendt så hurtigt.

ARDENNER offensiven

Jeg har gjort tjeneste i Eindhoven, Nijmegen og ikke mindst i Arnhem efter den frygtelige nedkæmpelse af englænderne og den hollandske modstandsbevægelse.

Da tyskerne begyndte, Ardenneroffensiven følte over-

kommandoen sig ikke sikker på, at fronten kunne holde i Belgien, og derfor evakuerede vi alt hospitalsudstyr ned til Amiens i Frankrig. Dog i februar 1945 gik det imidlertid nordpå mod Hamborg og to til tre dage efter Danmarks befrielse var jeg i Odense.

Fra Danmark gik jeg så tilbage til England for at fuldende mine studier, men har sammen med min danske kone boet i Odense siden 1950.

kc

SUPREME HEADQUARTERS ALLIED EXPEDITIONARY FORCE

Soldiers, Sailors and Airmen of the Allied Expeditionary Force!

You are about to embark upon the Great Crusade, toward which we have striven these many months. The eyes of the world are upon you. The hopes and prayers of liberty-loving people everywhere march with you. In company with our brave Allies and brothers-in-arms on other Fronts, you will bring about the destruction of the German war machine, the elimination of Nazi tyranny over the oppressed peoples of Europe, and security for ourselves in a free world.

Your task will not be an easy one. Your enemy is well trained, well equipped and battle-hardened. He will fight savagely.

But this is the year 1944! Much has happened since the Nazi triumphs of 1940-41. The United Nations have inflicted upon the Germans great defeats, in open battle, man-to-man. Our air offensive has seriously reduced their strength

in the air and their capacity to wage war on the ground. Our Home Fronts have given us an overwhelming superiority in weapons and munitions of war, and placed at our disposal great reserves of trained fighting men. The tide has turned! The free men of the world are marching together to Victory!

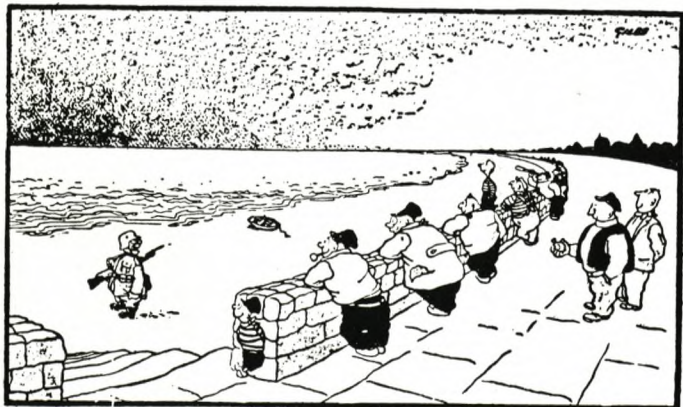
I have full confidence in your courage, devotion to duty and skill in battle. We will accept nothing less than full Victory!

Good Luck! And let us all beseech the blessing of Almighty God upon this great and noble undertaking.

Dwight N. Eisenhower

Denne tekst blev oplæst den 4. juni 1944 i Sydengland for alle de tropper og andre, der skulle deltage i operation OVERLORD - altså invasionen den 6. juni 1944.

På Kastellet i København findes originalen, som er overgivet dertil af Harris.

»Hvad fanden står I og venter på?« Fra en engelsk avis »Daily Express«. Her hentet fra »Søfolk og skibe 1939-45« af Christian Tørrisen.

Folkestrejken, Folkeopstand, Protestdemonstrationer Sommeren 1944

Man kan kalde sommerdagene i juni 1944 ved mange navne, fordi det ikke bare var en gruppe af danskere, der nu gjorde opmærksom på, at målet var fuldt, men en næsten enig befolkning, undtaget var selvfølgelig danskere, der gik tyskernes ærinde, men netop i disse dage gik det vist op for dem, hvad der var i vente, når afslutningen på besættelsen blev en kendsgerning.

Mine personlige oplevelser i disse dage vil selvfølgelig bære præg af, at jeg kun var 20 år på dette tidspunkt, samt at jeg boede på det yderste Frederiksberg, hvor beboerne nok var lidt mere besindige end f.x. i Istedgade, Nørrebrogade, Vesterbro o.s.v.

Jeg boede lige ved en jernbaneviadukt, og som jeg husker det, var denne viadukt skillelinien mellem os beboere og Industrigården, som lå på den anden side af viadukten. Denne fabrik var okkuperet af tyskerne og stærkt bevogtet både af tysk personel samt danskere i tysk tjeneste.

Vi havde bål på vores side af Finsensvej. Alverdens ragelse fra kældre og loftet blev brændt. Det lugtede nu ikke ret godt, men beboerne samledes omkring ilden, medbragte hvad de forskellige husholdninger formåede og delte med hinanden - nogle havde kaffe (cikorie), en anden havde et par flasker vin. Vi havde en meget skattet fru Hansen i kvarteret, hun havde minsandten nået at bage et par kager i den berømte gasbageform, inden der blev lukket for gassen. De fleste var i besiddelse af arbejdersangbogen. Den blev brugt flittigt, og man havde også medbragt diverse stole samt malkeskamler, som var meget in at have i hjemmene dengang. Der herskede lidt fanden-i-voldsk stemning - vi blev på gaden efter mørkets frembrud, selv om der var udgangsforbud.

Der var lukket for vand og el samt gas, men der var tapet vand af i alle vaskekældre

i de store trækar, som man brugte dengang.

Det var en mærkelig oplevelse at sidde der på gaden og se maskinpistolerne fra Industrigården pege ned på os, men der skete ikke noget, når vi holdt os på den rigtige side af viadukten.

Her kommer så den mest frustrerende oplevelse, jeg havde i den forbindelse: En kvinde trodsede denne linie og kørte på cykel under viadukten. Der blev åbnet ild mod hende, og hun faldt af cyklen med hovedet i to dele. Der er noget, jeg har tænkt meget på: Ingen af den tids demonstranter kunne finde på at skjule sig bag en elefant-hue, man havde ikke noget imod at vise, hvem man var.

En anden situation fra disse dage er af mere familiemæssig karakter. Mine forældre boede i sommerhus omkring Liseleje, med gammeldags »das«, et skur med et træsæde, hvor der var hul i midten samt en spand nedenunder til opsamling af det menneskelige affald. Denne oplysning for at få det fulde udbytte af slutningen på historien.

Min far havde et mindre håndværkerfirma, så han måtte ind med toget hver dag for at passe forretningen, hvor min ældste bror iøvrigt også var ansat.

Da det går op for min far, at tyskerne agter at lægge ring omkring København for at isolere byen, trafikken er standset, bliver han og min bror enige om at gå til fods ud ad byen og så håbe på en eller anden form for transport mod Liseleje, der ligger ca. 50 km væk. Men der havde de gjort regning uden vært, for de kom til at gå hele vejen hjem.

De var bestemt ikke sportsfolk, og fodtøjet var heller ikke for godt, så det blev noget af en prøvelse på omkring 10 timer. Da de nåede Hillerød, skulle de af med vandet. De turde imidlertid ikke stå stille, for de var bange for, at de ikke kunne komme i gang

igen, så imens de fik tømt deres betrængte blærer, vandrede de rundt om hver sit træ.

Min far havde været meget bekymret for min mor, der var alene i huset med mine to mindre søskende. Han troede, at hun havde været ved at gå ud af sit gode skind på grund af rædsel over alle de rygter, der gik, blandt andet at tyskerne skød på alt og alle, der forsøgte at komme ud af København. Men han skulle snart få at vide, hvad hendes største bekymring var gået på.

Da de mere døde end levende nåede frem sent på aftenen, blev han mødt med ordene: »Åh, hvor var det godt, du kom, Ras (min far hed

Rasmus), lokumsspanden skal tømmes.«

Jeg kan godt ærgre mig over, at jeg ikke oplevede min fars reaktion over denne velkomst, men i mange år efter var det et mundheld i familien, hvis min far hidsede sig op over noget, så kom ovennævnte bemærkning omgående, hvorefter hele familien brød sammen af grin.

Således havde også disse dage sine humoristiske erindringer.

*Minna Dahl
Præstegårdsvænget 16
Odense*

Strejkerne var effektive i kampen mod tyskerne

I ethvert menneskes liv, i enhver nations liv, er der vigtige faktorer, vigtige stadier på livets vej. Se nu bare det ulykkelige ex-Jugoslavien, hvor race, tro, hudfarve, penge, våben, magt får alting til at krakelere på det grusomste.

8 af Hvidstengruppen henrettet

Men her gælder det 29. juni 1944, hvor otte af Hvidstengruppen bliver dødsdømt og henrettet. Rettere, den 29.6.1944 sker henrettelserne i Ryvangen, i dag et fredeligt område ved siden af Mindelunden i Ryvangen. For den 26. juni bliver alle de anholdte i gruppen fra Horserød-lejren i Nordsjælland kaldt ind til krigsretten på Dagmarhus.

Der var gået meget forud. Inden Werner Best, Pancke, Bovensiepen og hvad nu alle de frygtelige mennesker, som med vold og svig varetog Hitlers terror overfor det danske folk, lod hammeren falde.

Allerede den 20. juni var en anden kendt modstandsgruppe blevet dødsdømt i krigsretten. Nemlig Års-gruppen med kornet, højskolelærer og stud.theol. Chr. Ulrik Hansen i spidsen. Her klarede, måske ved en af livets store tilfældigheder, en mand, som i dag bor

i Vejle, Knud Malthé Poulsen, dengang Farsø, livet. Først stod syv folk fra gruppen. Så kom hans dom. Han slap med turen til Tyskland.

Der var nerver på

Faktisk var der nerver på. Både i det lokale, tyske militære hovedkvarter i Silkeborg. Og hos Werner Best på Dagmarhus i København. De havde mærket Hitlers raserianfald over den tiltagende sabotage i Danmark. Den 6. juni skete den omhyggeligt forberedte allierede invasion i Normandiet i Frankrig.

Tyskerne kunne selvfølgelig ikke lide at våbenfabrikken Riffelsyndikatet blev ødelagt den 22. juni. I stedet lavede tyskerne så store schalburgtager. Blandt andet mod københavnernes elskede »Tivoli«. Og man lavede spærretid, altså udgangsforbud fra mandag morgen den 26. juni.

Men, siger arbejderne på Burmeister & Wain skibsværft: »Vi skal hjem og passe vore kolonihaver«. Så de går hjem.

Hver dag strejkes der. Folket vågner. Dyb vrede mod tyskerne. Da folk erfarer, at Hvidsten-gruppens 8 mænd er henrettet dagen før, så ud-

vikler det hele sig til generalstrejke. Også i en by som Randers, næsten gruppens hjemsted. Hver dag en masse forhandlinger hos Best, på Christiansborg, hos LO og arbejdsgiverne, ja og bag det hele stod i al stilhed Frihedsrådet.

Tyskerne lukkede for el, gas og vand

Fredag den 30. juni lukker tyskerne for el, gas og vand i hovedstaden. Først tirsdag den 4. juli begynder folk at arbejde. Og dagen efter er alt så normalt, som det nu kan blive, når de forhadte tyskere stadig regerer.

Men, altså den 29. juni. Hitlers »kanariefugl«, det lille fredelige Danmark, sabotage på livet løs. Og med det mere og mere svindende tyske krigsheld rundt om, så var der nerver på. Derfor disse serier af dødsdomme. Foruden at den almindelige og tilfældige terror rundt i landet fra tysk side tog til.

Våben og faldskærme kom fra luften

1. august 1942 skete den allerførste våbenmodtagelse fra luften, fra Royal Air Force. Nemlig ved Farsø. Iscenesat af Flemming Juncker, godsejeren på Overgaard ved Hadsund, og hans talentfulde unge hjælpere, Chr. Ulrik Hansen. Men våbenmodtagelser, så det battede noget, de kom først i gang langt senere. I begyndelsen af marts 1943 kom der mange våben ned. Især mellem Randers-Hadsund-Mariager.

Sidenhen også mange andre steder. Fx ved Rosenholm ved Hornslet. Og igen ved Års i Nordjylland.

Nu var det Juncker og Ole Geisler, faldskærmsmand af de effektive og en mand, som holdt besættelsen ud, uden at falde i tyske kløer. Han kaldtes »Lange Aksel«. Modtagelsen skete gerne ved Allestrupgård ved Hald og Spentrup. I moseterræn og omgivet af skov og krat. Udover våbnene kom også ammunition og enkelte gange endda faldskærmsfolk.

Et par faldskærmsfolk: snakkede løs

Og så skete det, som ikke må ske. Et par uerfarne og

lige gyldige faldskærmsfolk sad på kro i Århus og snakkede løs i telefonen med Randers. Gestapo stod der snart. De glemte at tage giftpillen, men snakkede i stedet løs. Så Hvidstenfolkene blev opdaget. Og mange andre.

Gestapo på Århus Universitet, og med chefen selv, Schwitzgebel, rykker tidligt om morgenen den 11. marts 1944 ud til Hvidsten, Spentrup, Råsted osv. Kl. 7 morgen er de på Hvidsten Kro, hvor man arresterer den høje, tynde kromand Marius Fiil, hans søn, landbrugsmedhjælper Niels Fiil, og to af døtrene, Kristine, servitrice og aldrig kaldt andet end Tulle, og Gerda. Samt Tulles mand, bryggeriarbejder på Thor i Randers, Peder Bergenhammer Sørensen.

Man henter endvidere karetmager S.P. Kristensen, radioforhandler Niels Nielsen Kjær, mekaniker Johan Kjær Hansen, møller Henning Andersen, alle Hvidsten. Dernæst dyrlæge Albert Iversen, Spentrup, vognmand Anders Venning Stensgaard, Råsted (hans to efternavne løb tyskerne altid sur i). Og købmand Knud Christensen, Vejle Støbegods, Randers, samt den unge landbrugsmedhjælper Jens Stenz, Kondrup. Da man ikke kan få fat i hans ældre broder, gårdejer Andreas Stenz.

Gestapo vidste meget på forhånd

Gestapo ved meget på forhånd. Og har længe hemmeligt udspejdet de nævnte. Efter mange forhør i Århus, kommer gruppen til Horserød i Nordsjælland. Og mandag den 26. juni hentes de så ind i krigsretten på Dagmarhus i København.

Strejkerne blussede op

Dødsdommene over de 8, som blev eksekveret i Ryvangen, fik strejkerne i København til at blusse kraftigt op. I dag ligger de 8 i Mindelunden i Hvidsten. Et sted, som mange danske kender, ligesom de mange andre smukke mindesteder for vore faldne. Først og sidst Mindelunden i Ryvangen i København.

Johs.Rasmussen

Runde dage

Ved
**P. Feddersen,
Lundeborg**

5874 Hesselager,
tlf. 62-25 14 77

Erna Hansen, Tranekærpar-
ken 5, 2.tv., 8240 Risskov. 65
år den 14. april.

Edith Johansen, Sandkåsvej
2, st.tv., 8210 Århus V. 65 år
den 20. april. (Åbent hus på
adr. Sandkåsvej 74, kl. 10-14).

Henning de Place, Jordbrovej
23, st.th., 8200 Århus N. 65 år
den 28. april.

Steen Selmer Sørensen, Sjæl-
landsgade 40, 8900 Randers.
75 år den 1. maj.

Genry Christensen, Hvede-
vænget 2, 9000 Aalborg. 75 år
den 2. maj.

Frederik C. Nielsen, Tvedvej
86, 5700 Svendborg. 70 år den
3. maj.

Gunnar Christensen, Strand-
vejen 81, 3390 Hundested.
(Buchenwald) 80 år den 3.
maj.

Ejner Th. Petersen, Sct. Jør-
gensvej 76, 5700 Svendborg.
80 år den 4. maj.

Ewald Byrting, Præstegårds-
vej 34, 6500 Vojens. 70 år den
5. maj.

Inge Jensen, Bangsbovej 10,
9900 Frederikshavn. 75 år
den 8. maj.

Hans Chr. Borris, Havnøvej
2, 9200 Aalborg SV. 75 år den
8. maj.

K. Marie Madsen, Jyllands-
gade 31, 9700 Brønderslev. 75
år den 10. maj.

Otto B. Jensen, 239 Broad-
way, Fleetwood, Lanc. Eng-
land. 75 år den 12. maj.

Gudrun Østbjerg, Østergade
17, 5750 Ringe. 70 år den 12.
maj.

Axel Petersen, Nøddevænget
5, 5700 Svendborg. 70 år den
13. maj.

Dagmar Mørk Jensen, Sjør-
ringvej 6, 7700 Thisted. 70 år
den 14. maj.

Carl Nielsen, Helgavej 6,
5230 Odense M. 80 år den 14.
maj.

Verner Clausen, Halsti 19,
8000 Århus C. 70 år den 15.
maj.

Jørgen Bertelsen, Norgesvej
27, 9480 Løkken. 70 år den 17.
maj.

H. R. Skovlund, L.I. Brande-
salle 10, 4. sal, 1956 Frederiks-
berg C. 75 år den 21. maj.

Robert Sartori, Gudrunsvej
48, 5.th., 8220 Brabrand.
(Stutthof). 80 år den 21. maj.

Hans Andersen, Sløsevej 19,
4894 Øster Ulslev. (Buchen-
wald). 75 år den 22. maj.

Erik Holm, Havregårdsvej 20,
2250 Gilleleje. 75 år den 23.
maj.

Mary Christensen, Mølle-
vang 6, 9600 Aars. 70 år den
24. maj.

Thomas Holstfeldt, Vestba-
nevej 5, 1.tv., 2500 Valby. 75
år den 26. maj.

Svend Aage Thomsen, Kaj-
gaardsgade 12, 9970 Strandby.
70 år den 26. maj.

Niels Jensen, Folehaven 10,
2.th., 3000 Helsingør. (Bu-
chenwald). 75 år den 27. maj.

Børge Nielsen, Musvågevej 11,
1.sal., 2500 København NV.
(Buchenwald). 75 år den 28.
maj.

Emmert Emmertsen, Vester-
gårdsvej 25, 8260 Viby J. (Bu-
chenwald). 75 år den 28. maj.

Jørgen Nissen, Under Elme-
ne 14 A, 2.th., 2300 Køben-
havn S. (Buchenwald). 75 år
den 29. maj.

Svend Schytz, Kong Christi-
ans Allé 19, 9000 Aalborg. 75
år den 29. maj.

Tove Knudsen, Nyborggade 11
B, VII, 2100 København Ø. 65
år den 30. maj.

Thomas Bahnsen, Veronavej
17, 2300 København S. (Neu-
engamme 54.443). 75 år den
31. maj.

Kai Vilstrup Ejlersen, Nr.
Vilstrup Bygade 75, 6100 Ha-
derslev. 70 år den 31. maj.

Hans Christian Rasmussen,
Gl. Kongevej 13, 6070 Christi-
ansfeld. (Neuengamme
50.420). 70 år den 1. juni.

Leo Krogh Hansen, Stammen
22, 9260 Gistrup. 75 år den 1.
juni.

Karen Kvist, Vesterbro 19 A,
9000 Aalborg. 70 år den 1. ju-
ni.

Chr. Søjberg, Rødovre Cen-
trum 567, 2610 Rødovre. (Bu-
chenwald). 75 år den 2. juni.

Per Nielsen, Gersagerparken
31, 1., 2670 Greve. (Buchen-
wald). 75 år den 5. juni.

Inger Christensen, Særkær-
parken 99, 7500 Holstebro. 65
år den 11. juni.

Villy G. Jepsen, Kongensgade
12, 9293 Kongerslev. (Bu-
chenwald). 75 år den 11. juni.

Knud Mortensen, Steen Bil-
lesgade 9, 9000 Aalborg. 75 år
den 12. juni.

Hans Bøjlund, Påbyvej 36,
6000 Kolding. 75 år den 16.
juni.

Kay Krogh, Elverdamsvej
220, Ejby, 4070 Kr. Hyllinge.
70 år den 16. juni.

Marna Jensen, Frederik d.III
vej 3, 7000 Fredericia. 65 år
den 18. juni.

Dina Friis, Midgaarden 51,
9230 Svenstrup J. 80 år den
20. juni.

Ester Christensen, Elleham-
mervej 2, 9700 Brønderslev.
80 år den 21. juni.

Curt Hedeholm, Rådmand
Steinsallé 20, lejl.409, 2000
Frederiksberg. (Buchen-
wald). 75 år den 21. juni.

Arne Rasmussen, Rundhøj-
allé 45, 8270 Højbjerg. (Bu-
chenwald). 75 år den 24. juni.

Setty Skjoldager, Kastetvej
33, lejl.45, 9000 Aalborg. 80
år den 26. juni.

Svend Yttesen, Kronprinses-
segade 22, st., 1306 Køben-
havn K. 75 år den 29. juni.

Rettelse: Anders Andersen,
Sundsvej 80, 8700 Horsens.
90 år den 28. marts. Ikke som
angivet i sidste nummer 75 år.

75 år

Grænseforeningens man-
geårige direktør, O. M. Ole-
sen, fyldte 75 år den 26. februa-
ar.

O. M. Olesen er født og op-
vokset i Ribe og student fra
Ribe Katedralskole. Efter
studentereksamen læste O.
M. Olesen jura ved Køben-
havns Universitet og afslutte-
de sit studium som kandidat
ved vintereksamen 1943/44.

Direkte fra eksamensbor-
det gik han fuldt og helt ind i
modstandsbevægelsen og op-
byggede sammen med Børge
Outze det illegale nyhedsbu-
reau Information - Nordisk
Nyhedstjeneste.

Lørdag den 14. oktober
1944 blev Børge Outze arre-
steret af den tyske besættel-
sesmagt, og næste morgen
hentede Gestapo O. M. Ole-
sen. Han sad først i Vestre
Fængsel og kom derefter til
Frøslevlejren, hvor han måtte
blive til den 5. maj 1945.

Efter løsladelsen knyttedes
O. M. Olesen til det nystifte-
de dagblad Information's re-
daktion som kronikredaktør
og leder af den nye rubrik
med læserbreve. I øvrigt be-
skæftigede O. M. Olesen sig
redaktionelt med det den-
gang livligt drøftede Sydsles-
vigsspørgsmål.

**Den som ikke
vil dige,
må vige**

75 år på Lolland

Buchenwaldklubbens formand pensioneret kontorchef, tidligere politikommisær, Ridder af Dannebrogordenen Hans Andersen, Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev, fylder pinsedag, søndag den 22. maj 1994, 75 år.

Hans Andersen har siddet i bestyrelsen for Buchenwaldklubben siden dens stiftelse d. 19. december 1945 - årsdagen for deportationen. I årene indtil 1978 var han klubbens sekretær, og fra 1978 dens formand.

Formandsskabet betyder, at han også er formand for Landsforbundet af Buchenwaldklubber, der omfatter klubberne i Ålborg, Århus, Odense og København. Han er en meget drivende og initiativrig formand, der holder sammen på de nævnte klubber, og desuden er han i kraft af sine gode sprogkunderskaber Buchenwaldklubbens repræsentant i Den internationale Buchenwaldkomite ved de møder, der afholdes flere steder i udlandet.

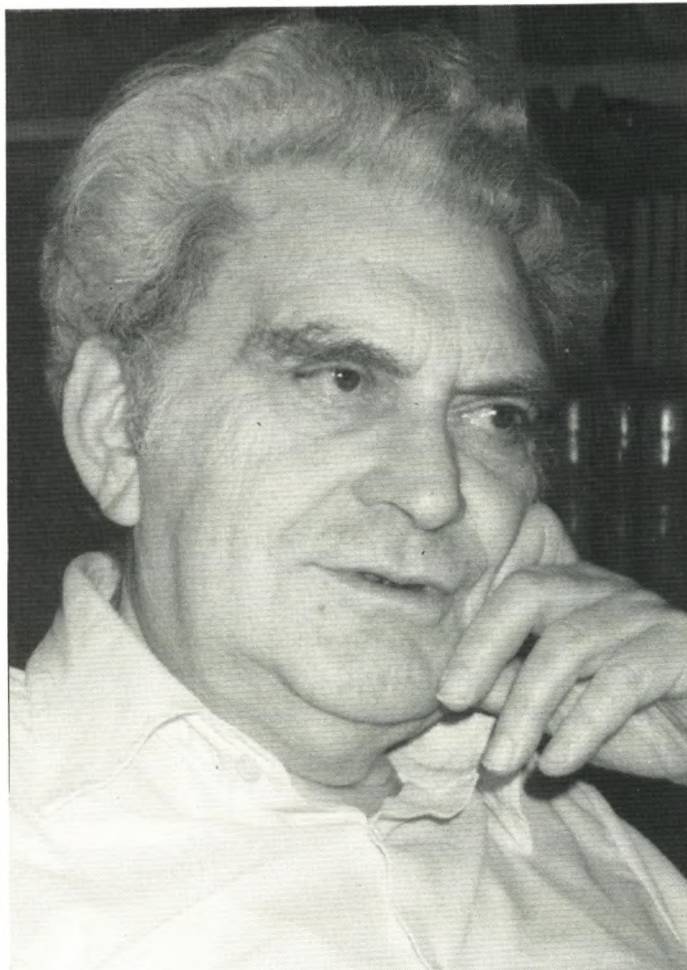
Umiddelbart efter Danmarks befrielse var Hans Andersen i 1945 medstifter af Kammeraternes Hjælpefond, der fortsat eksisterer, og hvor han siden har siddet i dens bestyrelse, og siden 1986 har han været fondens formand.

I de nævnte bestyrelser har han været et initiativrigt medlem, der har gjort et stort arbejde til gavn for medlemmerne.

Den 1. august 1942 blev Hans Andersen ansat som politibetjent i Københavns Politis med tjeneste på den daværende station 4, Under Elmene.

Han havde ved ansættelsen studentereksamen, og det var hans hensigt videre at studere jura. De særlige forhold under 2. verdenskrig gjorde, at tjenesten i mange perioder var ustabil, og jurastudiet blev ikke til noget før efter krigens afslutning.

I foråret 1953 bestod Hans Andersen juridisk embedseksamen, og efter et par kortvarige forfremmelser først til overpolitibetjent og senere til politiassistent blev han den 1.

Hans Andersen, formand for Buchenwaldklubben

marts 1960 kongeligt udnævnt til politikommissær og ansat som souchef og daglig leder af Københavns Politis 3. politiinspektorat (sædeligheds-, sundheds- og veterinærsager) og fra begyndelsen af 1961 til marts 1968 også som narkotikasager.

Den 1. april 1971 blev Københavns Politis 3. politiinspektorat nedlagt, og hans stilling blev hermed overflødiggjort. Hans Andersen søgte derfor over i Sundhedsstyrelsen, hvor han d. 1. april 1971 blev ansat som ekspeditionssekretær.

Han blev den 1. september 1977 udnævnt til kontorchef, hvilken stilling han bestred, indtil han den 30. oktober 1980 lod sig pensionere.

Undertegnede, og flere andre i bestyrelsen for Buchenwaldklubben, har kendt Hans Andersen i ca. 50 år, og det er vores bestemte opfattelse, at han under opholdet i de tyske

rædselslejre og i tiden derefter har gjort et usædvanligt stort arbejde til gavn for gamle fangekammerater, og gennem Kammeraternes Hjælpefond også for gamle modstandsfolk fra krigens tid, alt sammen ikke mindst til gavn for det danske samfund. Dels ved i næsten 20 år som retskaffen polititjenestemand, heraf de sidste 11 år som daglig, ansvarlig afdelingsleder, og endelig ca. 10 år som kontorchef i Sundhedsstyrelsen.

Jeg vil slutte med at takke Hans Andersen for de ca. 50 år, vi har kendt hinanden, og jeg ved, jeg har mange kammerater med mig, når jeg slutter med at sige tak for, hvad du har gjort for os, tak for godt kammeratskab, og vi håber, at vi må beholder dig i mange, mange år endnu. Hjertelig tillykke!

Georg Andersen

Ingen af os dør for sig selv

Peder Hove: Den lange vej
160 sider. 225 kr.
Gyldendals Forlag

Forfatteren Peder Hove har en halv snes bøger bag sig. Mest romaner. Men vel at mærke mange af dem på en virkelig baggrund. Hvem glemmer fx hans bog om RAFs bombardement af Shellhuset sidst på besættelsen, hvor Den franske Skole med sine mange børn og nonne-lærerinder gik med - ved et ulykkeligt tilfælde. Den bog kom i 1988.

Peder Hove holder af sine flyvere, af krigens helte. Ofte navnløse og mere eller mindre glemte. Hans ny roman »Den lange vej« fortæller om den unge Jørgen Thalbitzers korte, spændende og dårlige liv. Han er fra de lidt bedre befolkningslag, Klampenborg-miljøet. Tidligt på besættelsen beslutter han, at han vil være RAF-flyver. Det bliver svært. Han må det halve af kloden rundt, inden han når sit drømmemål. Han kommer også ud i bombetogter over det besatte Frankrig. Men en dag begår han en lille, men fatal fejl. Han bliver skudt ned. Står på en mark i Nordvestfrankrig, Bretagne.

Alt tegner godt. Han er heldigt kommet ned. Men er alligevel en dag tysk fange. Havner i flere lejre. Bl.a. i Schubin, Polen. Minsandten om ikke det lykkes ham og et par andre at slippe væk, at grave sig fri under hegnet.

Til sidst, utroligt nok, flugten fra lejren i sig selv, men også at han når fri af alle Gestapo-folk og landegrænser. Han når, sammen med en britisk ven, til København. Møder, mærkeligt nok, sin far. Ganske utilsigtet, for ikke at tage nogen sikkerhedsrisiko - eller bringe slægten i tyskerens søgelys. Videre går det en dag nordpå til Helsingør med kystbanetoget. Og den sidste flugt i en gummibåd ud på Øresund til så mange nedskudte flyveres tilflugt, Sverige. På uforklarlig vis: han kæntrer, drukner. Liget findes længe efter. Identificeres. Vennen er også gået ned til havets fisk. Hans spor ebber helt ud... Johs. Rasmussen

Nazisterne forærede Fyns biskop halvanden liter vand - i lungerne

Af Johannes Fosmark

Ved flere lejligheder har vi hørt Fyns biskop, Vincent Lind fremsætte velovervejede synspunkter, som påkalder sig opmærksomhed på en væsentlig måde. Han har en ret usædvanlig baggrund for at udtale sig. Det kan således nævnes, at tysk Gestapo under besættelsen gav ham en indespærring, først tre måneder i Danmark og så en indespærring på syv måneder i tyske koncentrationslejre.

Han har nu udgivet en spændende bog om slægtens historie, kombineret med en beskrivelse af tysk Gestapo, deportation, der kulminerede med befrielsen.

Han blev født kl. 0.10 den 4. maj 1925 på apoteket i Christiansfeld, Lindegade 21, i soveværelset på første sal.

Karakteristisk for familien var, at man gerne søgte sammen, og så fortalte de løs for hinanden, og de enkelte førte deres ordet.

Som født i Christiansfeld oplevede han som 15-årig tyskernes marcheren ad hovedvej 10, der jo fører til Aalborg og altså også angiver vejen til flyvepladsen.

Han giver den bedste beskrivelse af 9. april, som jeg hidtil har mødt: Vi stod og så på det fejgeste, jeg har set i hele mit liv: En stor til tænderne rustet nation, der overfalder et lille, værgeløst, fredeligt folk uden så meget som en ordentlig krigserklæring. Nazismen var et modbydeligt forræderi mod europæisk kultur. Han syntes, at tyskerne den 9. april så ud som om de gjorde os en tjeneste.

Så kom dagen, da han fik opfordringen til at danne en modstandsgruppe i Christiansfeld, ikke sådan at forstå, at befolkningen ikke allerede var imod besættelsestropperne, men nu skulle modstanden organiseres, så de nu kunne arbejde efter en veltilrettelagt og gennemtænkt plan, og når opfordringen kom til Vincent Lind, skyldtes

det, at han havde solgt godt af de illegale bøger, som modstandsgrupperne havde fremskaffet, beregnet til salg.

Tysk telefonkabel fra Pyrenæerne til Narvik

Gruppen i Christiansfeld skulle samle sin opmærksomhed om den kendsgerning, at tyskernes telefonkabel fra Pyrenæerne til Narvik lå i rabatten langs hovedvej 10, der gik gennem Christiansfeld. Manden, der talte gruppens sag, hed Bob Ramsing - i dag forfatter og radiomand.

Vincent-Gruppen forsøgte sig første gang med sprængning af telefonkablet i Farris, godt 10 km fra Christiansfeld.

Gruppen blev taget i 1944 under skydeøvelser ude ved Lillebælt i skoven - i hylende blæst. De førtes til afhøring i apoteket. Moderen bad til Gud, men de førtes til Staldgården i Kolding. Selv fik Vincent håndjern på. Under forhørene gjorde man forsøg på at hverve ham til SS-mand. Han måtte jo se i øjnene, at der var dødsstraf for de gerninger, han havde udført.

I fængselscellen i Kolding Arrest kunne man udefra se ind i cellen, men ikke omvendt. Så fik de ordrer til at stille op til samlet afgang. »Der har vi en dreng,« udbrød en høj, flot mand. Det var oberstløjtnant Johnstad-Møller, den senere general for Hjemmeværnet.

De blev alle stuvet ind i en prærievogn, der holdt parat. Der var f.eks.: Amtmand Refslund Thomsen, redaktør Bjørn Hanssen og politimester Brix fra Tønder. 20 fanger og to vogtere. Turen gik nu til Horserøddlejren ved Helsingør, nu efterhånden en koncentrationslejr, et sted for anbringelse af civile personer uden lov og dom.

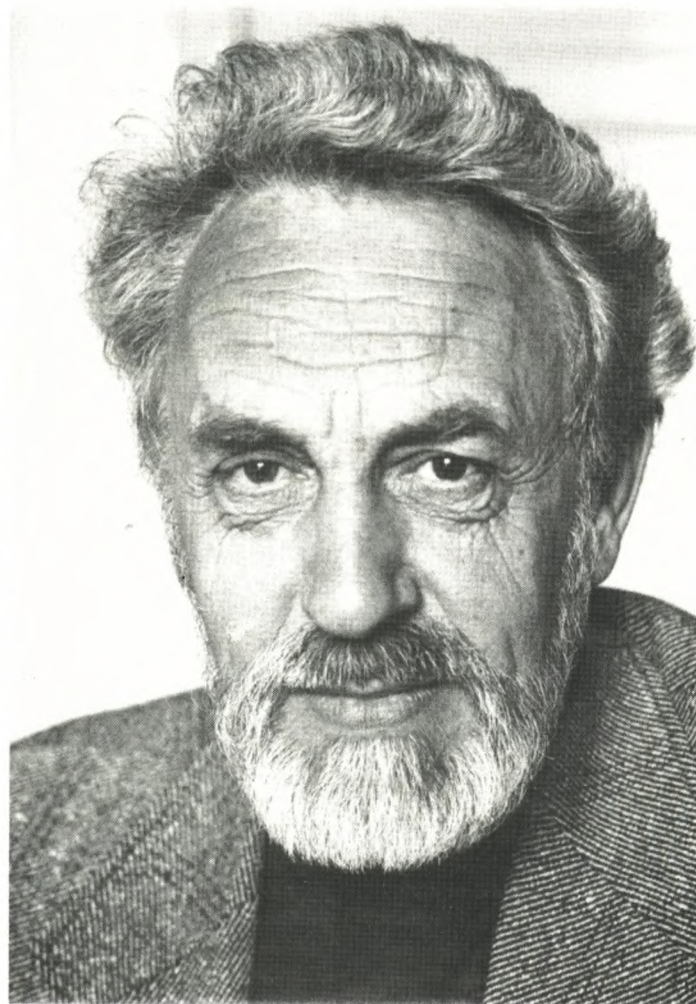
Den tyske besættelse af Danmark var kriminel

Det er Linds synspunkt, at tyskernes besættelse af Danmark i bund og grund var kriminel og ikke dækket af nogen ret. Han sad derefter to måneder i Horserød og en måned i Frøslevlejren. Fra Horserød gik turen til Frøslev. Lejren var en tysk lejr i Danmark, bygget af danske myndigheder efter aftale med tyskerne om, at danske fanger, som ellers skulle til Tysklands KZ-lejre, skulle anbringes her, og danske statsborgere, der var deporteret til tyske lejre, skulle overføres til Frøslev.

Vincent var med, da deportationerne begyndte fra Frøslev.

slev til tyske lejre. 200 blev stuvet ind i fire kreaturvogne, 50 i hver vogn. Fra Hamborg gik turen til Neuengamme. Gestapo var meget ivrig efter at få fat i de enkelte fangers vielsesring. De var jo af guld, men Robert vidste råd for at imødegå Gestapos kærlighed til guld. Han gemte sine guldringe oppe i endetarmen, indtil faren var overstået. Andre fulgte hans eksempel, mens atter andre gemte gullet i munden.

Så blev hver fange maskinklippet overalt, desuden barberet i armhulerne og i skridtet. To hollændere skulle hænges. Der opstod nogle stridigheder, hvorefter tallet steg til 32.

Vincent Lind

Nyttige fanger og unyttige eller produktive og uproduktive

Der skete en todeling af fangerne: De nyttige og de unyttige. De nyttige var arbejderne og håndværkerne. Den anden gruppe: De unyttige var akademikere, studenter, embedsmænd, kontorfolk og militære. Hvor jeg var inde-spærret, brugte man betegnelserne: De produktive og de uproduktive.

Så fulgte sribet fangetøj, fodtøj og strømper, der var sammensyet af klude og kaldtes Füsslinge. Slem var stanken. Kloak stank den af.

Den 18. september gik det i kreaturvogne til Porta Westphalica, »en tilforladelig provinsby«. Gruppen vandrede over hovedvejen hen mod et stort, pompøst hotel ved navn »Kaiserhof«.

Ved registreringen fik Vincent Lind nummeret D.50.381.

Det var her mere tydeligt end andre steder, at her skulle fangerne dø. Køjerne var stillet op i fire etager inde i den store sals halvdel. Fange-nummeret, der var hugget ind i metal, var udleveret i Neuengamme. Det skulle bæres i en snor om halsen. Her hørte produktion og udryddelse sammen, for når een døde, blev hans plads blot optaget af en nyankommet fange. Mange døde, og verden var fuld af medicin, men her var der intet, skønt der var hårdt brug for det.

Her skulle fremstilles syntetisk benzin

Madrationerne var sulterationer, men Vincents moder gjorde det, som ingen andre mødre gjorde, satte sig nemlig i forbindelse med chauffører, der kørte i fiskerbiler, bad chaufføren tage en pakke med til Flensborg posthus for derfra at få den sendt videre til KZ-lejren. Min egen moder opdagede denne mulighed, men jeg kender kun de to eksempler, der her er omtalt. I lejren blev Vincent en fabel på grund af disse pakker.

Der kom også breve frem ad disse kanaler, og det skal siges tydeligt, at de havde de-

res store betydning som livstegn. Denne side af sagen var også den vigtigste for pakkerens vedkommende.

Men en aften op mod jul gav Vincent op. Han havde nu så stor en mængde vand i lungerne, at vejtrækningen voldte stort besvær, og fra arbejdspladsen måtte to kammerater bære ham hjem til »Kaiserhof«. Han kom først på revier, derefter til Neuengammes Schonungsblok. Her skulle han slet ikke arbejde, men her fik han også en mindre madportion end den almindelige. Blokken var således et opbevaringssted for de døende. Alle i barakken holdte. Her lå de tre i hver køje, der var beregnet til een fange.

I lejren kaldtes cand.pharm. Bertelsen for »Medicinmanden«. Han kom med levertran, og Vincent drak, som om det var marcipan, det drejede sig om. Han havde en meget udviklet betændelse i venstre tinding. En medhjælper tog en kontor-kniv, foretog et kraftigt snit, så materien væltede ud.

En anden fange ved navn Gustav hjalp ham på et endnu mere væsentligt område. Han tappede Vincent for halvanden liter vand i lungerne. Vin-

cent var væk en tid, men havde det derefter væsentligt bedre. Jeg forstår det, når Vincent både siger det og skriver: Gustav var fantastisk.

Den første hjemtransport fra Neuengamme foregik den 9. april 1945. Den kørte om natten. Det gav et stød helt ind i hjertet, da bilerne passede det brud i vejbelægningen, hvor de to landes vejvæsener mødes. Nu var det Danmark. Dr. Harald Roesdal fik det ordnet sådan, at Vincents bil holdt ved apoteket, og chaufføren standsede, hvor Kis boede. Hun var Vincents forlovede. De måtte ikke røre hinanden, for ingen vidste jo, hvilke sygdomme passagererne i denne evakueringsbil havde med sig.

Den 17. maj var Vincent atter i Christiansfeld, Lindegade 21. Der var gråd og latter.

En tak til Vincent Lind, fordi han skrev bogen, og en tak fordi han sendte den ud. Jeg har været igennem den to gange, og begge gange har jeg hulket, da jeg kom til siderne, hvor Vincent fortæller om hjemkomsten.

Bogens titel er: Mumieskuffen. Den er på 150 sider, er illustreret og koster 178,00 kr.

Det er ikke til at forstå

Alle bestyrelsesmedlemmer i Sammenslutningen Af Danske Fanger fra Frihedskampen 1940-45, er enige om, at anbefale alle, både foreninger og enkeltmedlemmer at melde sig ud af »Folkebevægelsen Mod Nazisme«.

Vi finder det helt uacceptabelt, at en mand der er idømt fængselsstraf for sine gerninger om Schalburgmand, i dag sidder som hovedkasserer i »Folkebevægelsen Mod Nazisme«, og dermed har adgang til medlemskartoteket. Derfor: Meld jer ud, gør det skriftligt, og forlang skriftlig bekræftelse på, at I er slettet af medlemskartoteket.

Jakob Jensen
Formand for
Sammenslutningen

Om sproget i lejrene - II

K.V.-Kriegsunverwendungsfähig. - Ikke egnet til krig.

S.V.-Sicherheitsverwahrung. - Tyske fanger, som efter at have afsonet den idømte straf, blev sat i sikkerhedsforvaring.

V.-Vorbeuge. - Tyske fanger, som efter at have afsonet den idømte straf, blev løsladt, men anholdt igen ved porten og sat i V. for at forebygge nye forbrydelser. Reglen var, at deres straf først talte efter krigsslut, selv om de allerede havde afsonet straffen.

S.B.-Strafbatalion. - Tyske fanger, som ved slutningen af krigen blev taget ud af tugthuset og sendt til en straffebatalion, hvor de anvendtes i den forreste front.

A.U. - Invaliderede fanger, som ikke kunne anvendes til arbejde i fængslet.

Lampem bauen. - Anvendt udtryk for fanger, som af hævnlyst eller lignende lagde fælder for medfangerne.

Vesper. - Katolsk udtryk for dagens sidste bøn kl. 19.15. I tugthuset udtryk for et kvarters pause kl. 15.00, hvor der så samtidig blev uddelt »te«.

Nachschlag. - Når maduddelingen fandt sted, var der som regel noget suppe tilbage i madspanden. Den blev så uddelt efter tur mellem fangerne. På celledøren var som regel et skilt, der fortalte, hvor langt man var kommet med Nachschlag.

Gerichtsverdreher. - Retsfordrejer, udtryk for en sagfører.

Feindbegünstigung. - Mange tyskere var dømt for dette. At have begunstiget fjenden kunne bl.a. være at have lyttet til engelsk radio.

Ein linker Hund. - En falsk fyr. *Com'si com'sa, nicht mehr da.* - Fransk for at stjæle.

Klamotten. - Fangetøjet.

Ganoven. - Vagtmesterudtryk for fanger.

Sie lump verfluchter. Vagtmesterudtryk. Bemærk De-formen, som man mærkeligt nok altid anvendte. *Knast.* - Fængsel. De indsatte hed således knastrologen, som studerede knastrologi.

Toteskandidaten. - Dødsdømt.

Sackratten. - Fladlus.

Staldeknecht. - Vagtmester.

Schieben. - Handle med noget.

Gauner - *gaunerei.* Dårlig kammerat, frit oversat.

En 175-ziger. - En homoseksuel fange.

Eine runterholen. - Onani.

Arne H. Larsen
Gilleleje

Jeg kan udvide listen en lille smule. Det drejer sig om:

Rot-Kapusta. - Rødkål.

Weiss-Kapusta. - Hvidkål.

Nr. 15 i listen skal hedde »organisieren«.

Jeg kan også huske, at vi tit brugte ordet/ordene »nepanimaj« for »jeg har ikke forstået«. Hvordan ordet skal staves, må en russisk-kyndig kunne oplyse.

Anton Andresen
Heimdalsvej 10 Kolding
(69.161 Neuengamme)

Verdens eneste FN-museum er dansk og ligger i Frøslev

Af Johannes Fosmark,
Silkeborg

Efter afslutningen af verdenskrig II skulle opbygges en helt ny verden, hvis program blev tiltrådt ved en verdenskonference i San Francisco i april-juni 1945 med ikrafttræden den 24. oktober 1945. Derfor har denne dag lige siden været markeret verden over under navnet FN-dagen.

I 1945 drejede det sig om 50 stater. Siden er mere end 100 stater optaget som medlemmer, og siden 20. oktober 1947 samles man under FNs blå flag, der viser jorden, set fra Nordpolen, omgivet af to olivengrene. Flaget symboliserer organisationens to hovedopgaver, nemlig at være verdensomspændende og at sikre verdensfreden.

40.000 danskere har deltaget i FN-arbejdet

Siden 1947 har 40.000 danskere deltaget i FN-arbejdet et eller andet sted i forskellige lande, og allerede i 1970 fødtes de første tanker om oprettelsen af et FN-museum, og syv år efter skred bestyrelsen til handling med oprettelsen af FN soldaterforeningen DE BLÅ BARETTER. Man ville skabe et dansk FN-museum, og man søgte derfor et egnet sted, og efter mange undersøgelser og forhandlinger valgte man Frøslevlejren som hjemsted, og i september 1990 blev den selvejende institution: FN museet DE BLÅ BARETTER, Frøslevlejren stiftet.

Museet er det første i sin art i hele verden, og dets formand er AF-konsulent Leo Pedersen, Nørrevænget i Galten, og kasserer er Per Hjortshøj Jacobsen med bopæl Thyrasvej 34 i Silkeborg.

Museet blev en realitet den 2. maj 1992, da prins Joachim foretog indvielsen af lejrens barak 46. Bag museet stod Danmarks yngste soldaterforening, og det var verdens første FN-museum.

Museet har nu afsluttet sin anden sæson, så man kan oplyse, at besøgstallet har været

11.000. Heraf har de 1100 været kommende FN-soldater, der har besøgt museet som et led i deres uddannelse. Et af de store problemer er økonomien. Det hjælper noget, at museet har 300 støttemedlemmer, men der er langt endnu, før man har fået de fleste med. Man har modtaget tilskud fra forskellige fonde og fornylig 25.000 fra Spies-fonden. Amtet har vist sin sympati ved at lægge penge på bordet, og da kustodearbejdet udføres af medlemmer, holdes udgifterne nede, så man slutter året uden gæld.

Fællesbillet ønskes for Frøslev-Museerne

På entréområdet håber man på en nyordning. Som det er nu skal gæsterne i Frøslevlejrens Museum atter købe billet, når de vil ind i FN-museet, og det bliver de som regel sure over - og går deres vej.

Man regner med, at man ved den nuværende ordning går glip af 25-30.000 besøgende.

Det betales nu 10 kr. pr. persona i entré. Børn under 12 år kommer dog gratis ind, og selskaber slipper med halv billetpris.

FN-museet er et varigt minde over de danske enheder og personer, der ved deres medlemsskab af FN har bidraget til beskyttelse, sikring eller opretholdelse af verdensfreden gennem militær eller humanitær indsats. DE BLÅ BARETTER nyder da også megen anerkendelse fra alle sider.

Kustoderne ved meget

At arbejdet som kustoder udføres af tidligere FN-soldater har ikke alene en økonomisk fordel, men de har jo også alle forudsætninger for at fortælle mere end andre.

Selv blev Leo Pedersen aktiv i 1960 med tjenestested i Gaza. FN-soldaternes arbejde drejer sig om vagttjeneste. Den strækker sig over et helt eller et halvt år. De danske blå baretter startede i 1948.

Der skal skarp lud til skurvede hoveder!

Min artikel i dette blads februar numme om Folkebevægelsen Mod Nazismen og Schalbrugmanden på posten som hovedkasserer vakte nogen interesse i dagspressen.

Og da den blev fulgt op af en kort skarp pressemeddelelse fra Sammenslutningens bestyrelsen (se den andetsteds i bladet) blev også TV 2 interesseret. Men der var ingen af de gamle modstandsfolk, der blev spurgt, som ville gå i TV sammen med denne Schalburgmand.

Men nu havde selv FMN fået nok! Børge Sartou udsendte en pressemeddelelse om, at han med øjeblikkelig virkning nedlagde alle sine hverv i FMN - for Bevægelsens skyld! Sartou vil nu hellige sin injuriersøgsmål mod de modstandsfolk, aviser og TV 2, der havde kaldt ham landsforrædder m.m.

Nu går vi så og ryster i bukserne for, om der måske kommer en stævning fra Sartous advokat.

Alt kan renses - city renseriet

Børge Sartous meddelelse blev fulgt af en tillidserklæring fra FMNs hovedbestyrelse, der udtrykte fuld tillid til, at de får ham tilbage rensat

og hvidvasket og så god som ny.

Som tidligere sagt og skrevet nærer vi i Sammenslutningen ingen ønsker om at skade FMN. Tværtimod. Men når de trods henstillinger fra mange sider stadig holder hånden over deres Schalburgmand, så er der ingen anden udvej end at gå til offentligheden. Og det gjorde jo sin virkning. Men der går stadig efterdønninger af den pinlige sag.

Når retssagerne er overstået, kan vi tage stilling til, om vi kan samarbejde med FMN, hvis der er noget tilbage af den bevægelse.

Jakob Jensen

- Penges evne til at gøre mennesker lykkelige er utroligt overvurderet.

(Claus Meyer Nielsen, tvkok, til B.T.).

A.P. MØLLER

På de syv have -
under den syvstakkede
stjerne

DEBAT-DEBAT-DEBAT

Spis brød til

Her gik man og troede, at den kolde krig var sendt til optøning. Men så sendte gode venner mig Pigtraad/Gestapofangen fra februar 1994. Heri har Johs. Rasmussen skrevet indtil flere bidrag til forsøget på at genoptage ned-
insingen.

I HANS ANMELDELSE af Jørgen Kielers nye bog om Holger Danske skriver han f.eks., at HDs ledere altid selv gik forrest. »Modsat hos BOPA, hvor de øverste ledere sjældent eller aldrig var med i marken. Det var imod den kommunistiske tankegang.«

Man spørger uvilkårligt sig selv: Hvor ved han det fra? Så meget desto mere som han i samme nummer anmelder Jørgen Jespersens erindringer »Afdeling KK«. KK må vel betegnes som én af BOPAs øverste ledere, da han var næstkommanderende i sidste del af krigen.

Ingen dansk sabotør har så lang en aktionsliste som KK. Han var altid med selv. Min far, Børge Thing, var som oftest også med på aktion, hvad KK også bekræfter i sin bog. At DKPs ledelse ikke ønskede dette er en helt anden sag.

VÆRRE bliver det imidlertid, når han skal skrive mindeord om Børge Houmann. Her er alle udsagn udledt af hans fantasier om, hvad en kommunist var. F.eks. skriver han om Houmann under krigen: »En benhård mand, som aldrig drømte om et kompromis«. Igen: Hvor får han det fra?

Læs erindringslitteraturen, hvor Houmann optræder mange steder. De borgerlige folk, han arbejdede sammen med, roser ham netop for hans fleksibilitet og evne til samarbejde. Også senere i livet mener Rasmussen, at Houmann var en benhård mand og henviser til hans erindringer. Jeg tror Rasmussen må være den eneste, der har fået dét ud af erindringerne.

Læs f.eks. anmeldelserne i dagspressen. Og at tro, at Houmann og Ib Nørhund var skåret af det samme stykke træ vidner om en sjældent hårdnakket istidsmentalitet.

Johs. Rasmussen synes åbenbart, at BOPAs og kommunisternes rolle bør nedtones til fordel for de borgerliges indsats. Det står ham frit for. Man bør man ikke i det mindste kræve en skønsom omgang med *kendsgerningerne*?

Morten Thing
forskningsstipendiat, dr.phil.

Som jeg mødte Houmann m.m.

Morten Thing nævner, at Johannes Rasmussen har anmeldt Jørgen Kielers ret nye bog.

Egentlig forelå der en aftale med min læge, der bor her i byen. Bogen er jo skrevet af en læge, og det ville vel forekomme relevant, at den blev anmeldt af en læge. Men da lægen havde ligget inde med bogen ca. 6 uger, kom han selv med den med bemærkningen, at han alligevel ikke havde tid.

Jeg aftalte så med Johs. Rasmussen, at han skulle anmelde bogen, hvilket han gjorde ret hurtigt. Han har været ansat som skrivende redaktør ved V.A.F. i 24 år og er nu gået på pension. Han har således hjulpet os, hvad han ikke skal have utak for.

Johs. R.: Benhård F-k: Ikke tolerant

Bedømmelsen af Børge Houmann skulle være, om man bedømmer ham til at være benhård. På bladets vegne har jeg været i forbindelse med ham et par gange. De erhvervshæmmedes Århus afdeling samlede i 1986 en ret stor flok. Børge Houmann skulle holde festtalen, stod der på programmet.

Han talte, men der blev ikke plads til fest og tolerance, kun det benhårde. Jeg var i

den heldige situation, at jeg i min ret korte tale kunne nævne eksempler på tolerance, jeg havde mødt i arbejdet med bladet og i foreningerne.

Senere bad jeg Houmann om et tekstbidrag til vort blad. Men mødte blankt afslag.

Hans evne til samarbejde må jo have været til stede, da Morten Thing skriver det. Jeg har blot ikke oplevet den.

Johannes Fosmark

Også Thing skulle spise brød til

Den kolde krig - eller dens afløsning heldigvis - har intet med kommunismens umenneskelighed at skaffe. Se bare Stalins og alle hans følgesvendenes umenneskelighed. Jeg behøver vist kun at minde om Sovjets behandling af den svenske menneskeven Raoul Wallenberg. Eller af jeres eget tro partimedlem, Arne Munch Petersen. I begge sager skulle gå omkring 40 år, før vi nødtvungent fik sandheden.

Eller tænkt på de enorme Stasi-arkiver i Østberlin, hvor man ikke bare intrigerede overfor fx Willy Brandt, men hvor man satte mand og kone op mod hinanden i mange østtyske hjem. Hvad mener man om den rumænske vellevner og diktator i Rumænien, Nicolae Ceausescu. Hans gemenheder mod menneskeheden skal måske forties?

I sit forsvar for DKP kommer Morten Thing dog til at indrømme, at DKP ikke ønskede, at hans far Børge Thing selv gik forrest. Han blev afskediget. Det gjaldt også Eigil Larsen, som jeg nævner det i Houmann-nekrologen.

Jeg synes selv, nekrologen over Houmann yder ham alt. Hans store litteraturhistoriske værker om især Martin Andersen Nexø er nok værd at mindes. Jeg har, også på personligt plan, netop søgt at følge nogle af Houmanns ideer og værker. Mener derfor

også, jeg kan tillade mig at sige fra på afgørende punkter.

Jeg har selv under besættelsen arbejdet sammen med flere overbeviste kommunister i afsnit 6, 2. deling, Rødovre-Hvidovre-Vanløse, hvor arbejdet dels gik på sabotage og våbenoplæring, dels på at få bladet Dybbølposten ud. Der blandt andet gik ud på, at Sydslesvig skulle hjem til Danmark, og hvor jeg var redaktør, til Gestapo satte en stopper for det den 9.2.1945.

Jeg har aldrig lidt af berøringsangst, når det gjaldt kommunister. Fx. besøgte jeg Hans Kirk i hans hjem i Nordsjælland for nu (måske) 30 år siden. Til min daværende avis, Randers Amtstavis. Min kone, hvis far var en af de 8 henrettede i Hvidstengruppen, dyrlæge Albert Iversen, i Blicherbyen Spentrup, og jeg har også engang besøgt journalist Egon Rasch på »Land og Folk« i Bredgade. Det er også nok 30 år siden eller så. Da skulle man checkes i porten, før man blev lukket ind. Men det gik også, da Rasch kendte vore navne og godkendte besøget.

Men, alligevel. Jeg synes bare, Morten Thing skulle prøve selv engang at spise brød til...

Venlig hilsen
Johs. Rasmussen

Det er en viljesag at have det rart med hinanden

(Marlie Wærum, mor til Edith Guilaume, i generations-dialog i Politiken).

Landsmødet

Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45 afholdt ordinært repræsentantskabsmøde den 2. marts 1994 kl. 13.00 i Parolesalen i København. Dagsorden ifølge lovene.

Alle foreninger var repræsenteret. Som gæster var inviteret kontorchef Anna-Lise Clausen og Bernadottegårdens bestyrelsesformand, Mogens Henrik Nielsen.

Formanden, Jakob Jensen bød de fremmødte velkommen, og derefter mindedes forsamlingen de kammerater, der var bortgået i det forgangne år.

Til dirigent valgtes Richard Andersen, som takkede for valget, og derefter oplæste listen over foreningernes repræsentanter. Gav derefter ordet til sekretæren, Solveig Skjøtt, som oplæste protokollen, der blev enstemmigt godkendt.

Formanden fik herefter ordet til beretningen og udtalte, at 1993 jo havde været præget af forskellige begivenheder, idet det jo var 50 år siden, det danske folk samt modstandsbevægelsen sagde nej til samarbejdspolitikken med den tyske besættelsesmagt. Der var flådens sænkning samt jagten på de danske jøder m.m.

Der havde været afholdt fem bestyrelsesmøder og to forretningsudvalgsmøder. Omtalte det nedsatte koordineringsudvalg for den 29. august, som havde bestået af 20 personer fra forskellige foreninger. Mindehøjtideligheden i Mindelunden, hvor Hendes Majestæt dronning Margrethe og prins Henrik deltog, havde været for skrab, mente formanden. Ville gerne have haft arrangementet noget større, men F.V. havde villet noget andet.

Derimod havde Sammenslutningens festudvalg afholdt et kunstnerisk arrangement i Københavns Rådshus for fuldt hus. Alle 1000 pladser havde været besat. Det havde været et godt program ifølge forskellige udsagn. Sammenslutningens bestyrelse havde været inviteret til middag på Søvavillonen

bagefter. Hele arrangementet havde holdt det udarbejdede budget.

Forretningsudvalget havde haft foretræde for folketingets socialudvalg, og resultatet var blevet en forhøjelse af hædersgaven på kr. 400,- årligt for alle under paragraf 1A uanset paragrafsatsen.

Bladudvalget skal holde møde i nær fremtid, og rekreatiionsfonden havde god søgning.

Formanden meddelte endvidere, at Spaniensfrivilliges forening havde lukket deres forening.

Oplyste videre, at Sammenslutningen i oktober 1993 havde modtaget et brev fra borgmesteren i Roskilde, hvor han inviterede forretningsudvalget til et møde på Bernadottegården angående et ændringsforslag til den bestående overenskomst fra 1971, indgået af Sammenslutningen og Roskilde kommune.

Ændringsforslaget var udarbejdet af Roskilde kommune og Bernadottegårdens bestyrelse med henblik på at inddrage de 4 selvejende institutioner i Roskilde, hermed Bernadottegården i en omlægning og integration af hjemmeplejen. For at dette kunne lade sig gøre, ville det blive nødvendigt at opsigte den nuværende overenskomst mellem parterne og oprette en ny.

Forretningsudvalget havde deltaget i mødet på Bernadottegården den 18. november sammen med borgmesteren, byrådsmedlemmer, Bernadottegårdens bestyrelse, forstanderen og repræsentanter for personalet.

Man havde indgående drøftet det, men meningerne om det havde været delte. Der kunne ikke træffes nogen afgørelse den dag, idet forslaget skulle forelægges Sammenslutningens bestyrelse,

som den 28. november 1993 ved afstemning fordelte stemmerne således: 7 stemmer for forslagsændringen, 5 stemte nej til ændringen, og 2 stemte blankt. Derefter lå afgørelsen nu hos repræsentantskabet.

Jakob Jensen henstillede til forsamlingen, at man sagde ja til at gå med til integreringen og hjemmehjælpsordningen i kommunen, hvor man derfor var nødt til at få en ny overenskomst med Roskilde kommune.

Formanden omtalte også foreningen »Folkebevægelsen mod Nazisme«. (Se venligst Jakob Jensens referat heraf andet sted i bladet).

Kraftig debat

Derefter fik de fremmødte repræsentanter ordet til beretningen. Ewald Lægteskov meddelte, at man for længe siden havde foreslået et fredsfrimærke i anledning af 50-året for befrielsen og ville vide, om der kom et. Kaj Christensen oplyste, at han havde to bånd med den Schalburgmand, der er kasserer i »Folkebevægelsen mod Nazisme«, hvor han tilstår at have været i tysk tjeneste under krigen 1940-45.

Jørgen Jensen takkede for det gode arrangement i Rådshushallen og udtalte, at han havde gennemgået materialet angående Bernadottegården, både det nye og den nugældende overenskomst fra 1971. Syntes, at Bernadottegården i årenes løb havde vokset sig større og større, og at man nu ligestiller alle og enhver, der ikke hører ind under Bernadottegården. Bernadottegården er jo i sin oprindelse foreslået af modstandsfolk som plejehjem for gamle fanger, samt at Roskilde kommune skal have de halve pladser, 30 til hver.

Bernadottegården skulle være noget særligt, og er en selvejende institution, så det

kunne efter hans mening ikke være rigtigt, at Bernadottegården nu skulle gøres til et almindeligt plejehjem, hvor man samlede både hjemmeplejen ude fra byen, samt mange andre funktioner der. Det ville kun komme til at gå ud over vore kammerater dernede, og det er deres tarv, vi raske kammerater skal varetage og kæmpe for, og ikke Roskilde kommune.

Desuden vil man lave bestyrelsen om til 4-4, hvor det nu står 3-4 i vor favør. Dermed er Sammenslutningens flertal væk.

Henviste til en paragraf i det nye forslag, hvor kun Roskilde kommune kan foretage særlige ændringer af mål og rammer m.v. med et varsel på tre måneder, uden at Sammenslutningen kan stemme imod. Omtalte endvidere flere negative sider ved det nye forslag, og sluttede med at udtale, at vi bør sige nej til det nye forslag og beholde den gamle overenskomst, idet den er god og bør holde de resterende syv år, der er tilbage, før kommunen kan overtage det hele.

Peter Søgård svarede med at udtale, at når nu det nye ændringsforslag er anbefalet af Bernadottegårdens bestyrelse, personale og beboere er gået ind for det, bør man sige ja til det. Hvis kommunen modarbejder os, bliver vi de små. Udtalte at en anonym advokat har udtalt, at hvis den nye overenskomst bliver vedtaget, kan Roskilde kommune gøre, hvad de vil.

Salle Fischermann læste derefter den *navngivne* advokats navn op og bemærkede, at repræsentantskabet er den øverste myndighed, så de love, der vedtages, må man overholde, såfremt foreningerne skal have nogen mening. Dette gjaldt også formand og næstformand, som

er med til at tegne Sammenslutningen.

Omtalte bestyrelsesmødet i Sammenslutningen den 28. juni 1993, hvor Bernadottegårdens 4 bestyrelsesmedlemmer var til stede, og hvor bestyrelsesformanden Mogens H. Nielsen oplæste et ændringsforslag til den bestående overenskomst, som bestyrelsen havde lavet med Roskilde kommune, uden at Sammenslutningens bestyrelse vidste noget om det.

Salle Fischermann havde spurgt Jakob Jensen og Mogens Nielsen om, hvem der havde givet dem tilladelse til det, idet det kun er Sammenslutningen og Roskilde kommune, der kan forhandle angående overenskomsten fra 1971. - Havde ikke fået noget svar. Derimod var man på Jakob Jensens forslag gået til afstemning om Bernadottegårdens bestyrelse kunne fortsætte med at forhandle videre.

Det blev der efter afstemningen flertal for, men ifølge gældende overenskomst var det Roskilde kommune, der burde have henvendt sig til Sammenslutningen, hvis de ville have noget lavet om. Omtalte flere af paragrafferne i det nye forslag, som han fandt måtte være uantagelige for Sammenslutningen, idet de ikke tjente kammeraternes sag dernede, tværtimod. Opfordrede repræsentantskabet til at stemme nej til det nye forslag og beholde den nuværende overenskomst.

Mogens Nielsen svarede herefter, at bestyrelsen jo havde fået tilladelse til at forhandle videre og kunne ikke forstå, hvorfor man kunne have noget imod det. Udtalte, at det var en fordel at sammenlægge hjemmeplejen i området med de 4 selvejende institutioner. Mente heller ikke det ville skade noget, hvis bestyrelsessammensætningen blev 4-4, idet formanden har 2 stemmer, hvis det kommer til at stå lige.

Formanden skulle vælges blands tidligere fanger fra Sammenslutningen, og bestyrelsen vil selv lave deres forretningsorden. Samtidig er det en tidligere fange, der sidder i beboerrådet. Mente at personalet også burde have indflydelse i bestyrelsen.

Meddelte endvidere, at der var kommet brev fra Bernadottegårdens samarbejdsudvalg om, at der kan komme nedskæringer. Udtalte også, at hvis vi gik med i ordningen, ville der blive tilført penge og 22 personer. Personalet og Bernadottegårdens bestyrelse samt beboerne gik ind for ændringen.

Helge Kierulff udtalte, at forsamlingen påtog sig et stort ansvar, hvis man sagde nej.

Helge Hansen mente ikke, der var nogen grund til at tro, at kommunen ville straffe Bernadottegården, men troede heller ikke, at Sammenslutningen i endnu 7-8 år ville være i stand til at stille med tidligere fanger til bestyrelsen, så han ville foreslå, at Roskilde kommune helt og holdent kunne overtage Bernadottegården nu, i stedet for at vente de resterende år. - Ville iøvrigt stemme nej til ny overenskomst.

Else Drejer mente, der var lavet nogle fornuftige aftaler i samarbejde med Roskilde kommune, og bestyrelsen ville fortsætte med at skabe gode forhold for beboerne. Forslaget om, at kommunen skulle overtage gården nu, var nok umulig, idet værdien af bygningerne var alt for stor til, at kommunen kunne betale det store beløb, det ville koste. Mente man burde stemme ja til ændringsforslaget.

Heins E. Hess syntes, det måtte være af interesse, at alle beboerne får det så godt som muligt, og undrede sig over, at når der var så mange meninger og usikkerhed, at man så ikke tog en advokat mere til at bedømme ændringsforslaget, før der skulle stemmes om det.

Ejnar Skafte Christiansen spurgte, hvorfor man tror en integrering skulle blive bedre. Det ville jo kun afstedkomme megen uro med så mange ekstra mennesker, og det var da heller ikke gavnligt, hverken for beboere eller personalet, at de sidste kunne flyttes frem og tilbage.

Gennemgik også flere af de nye paragraffer, som han mente kun var til gavn for kommunen. Henviste til modstandskampen, hvor man stod sammen som gode kammerater

og opfordrede til, at vi gjorde det samme nu. Det drejede sig kun om, at nuværende og kommende fanger fik det bedst muligt på den Bernadottegård, der var bygget til dem, så derfor ville han anbefale et nej.

John Nielsen mente, at den nye bestyrelsessammensætning 4-4 er den værst tænkelige, og desuden skal valg og procedure godkendes af socialudvalget, så der er vi også bundne. Gennemgik flere af paragrafferne og fandt, at de var til ugunst for vore kammerater og Sammenslutningen. Anbefalede et nej.

Villy Carlsson var godt klar over, at der er mange følelser at tage hensyn til, men vi måtte tage de faktiske forhold i betragtning. Anbefalede et ja.

Bernth Johannesson havde læst begge forslag grundigt, uden at kunne finde noget i det nye, der ville forbedre gældende overenskomst fra 1971, da den har fungeret godt i alle disse år.

Emnet blev diskuteret livligt endnu en stund, hvorefter ændringsforslaget kom til skriftlig afstemning. Resultatet blev: 24 stemmer for og 24 stemmer imod ændringen. - 2 blanke stemmesedler. Dermed var ændringsforslaget bortfaldet.

Mogens Nielsen udtrykte skuffelse over resultatet og udtalte, at bestyrelsen nu ville tale med beboerne og personalet på Bernadottegården, inden de ville nedlægge deres poster.

Formanden Jakob Jensen fandt, at det var det dårligst tænkelige resultat og beklagede det.

Angående bladet, Pigtråd Gestapofangen udtalte Kaj Christensen, at der var 2004 abonnenter. Der var på det sidste kommet 24 nye, fortrinsvis tidligere søfolk. En del ville melde sig ind i vore foreninger. Efterlyser breve og skildringer fra de ægtefæller, der sad hjemme og ventede i besættelsetiden.

Formandsberetningen blev herefter godkendt. Kasseren Bernth Johannesson redegjorde derefter for det omdelte regnskab og Rekreationsfonden.

På valg var kassereren og sekretæren, og både Bernth Johannesson og Solveig

Skjøtt genvalgte med akklamation. Som revisor genvalgte Johs. Damsgård og Salle Fischermann, og nyvalgt blev revisorsuppleant Helge Hansen alle med akklamation.

Under eventuelt bad både Kaj Christensen og Erik Jensen om at få besked i god tid angående arrangementer i 1995.

Solveig Skjøtt informerede om Rorupstenens 50 års komité's særlige arrangement den 9. august 1994 for de 11 modstandsfolk, der koldblodigt blev skudt af tyskerne ved byen Rorup under påstået »flugtforsøg«. Et særligt program vil komme i jubiladet.

Anna-Lise Clausen oplyste, at der havde været travlhed i Frihedsfonden i det forløbne år.

Formanden takkede herefter dirigenten, og mødet sluttede kl. 16.00.

Solveig Skjøtt
Sekretær

Effekter ang. Anden Verdenskrig

Har De/du nogle effekter eller papirer fra besættelsetiden eller kender nogen, som evt. ville forære det til Besættelsesmuseet i Århus.

Adr.: Besættelsesmuseet, Fibigers Stræde 1, (ved Domkirken), 8000 Århus C. Tlf. 86 18 42 77.

Museet betaler omkostningerne.

Din kone kan sikkert få både begravelses hjælp og enkepension efter erstatningsloven, når du er død.

Har du fortalt hende det?

Har du fortalt din kone at Frihedsfonden er det bedste sted, hun kan henvende sig om hjælp til at få ordnet sine økonomiske forhold, når du er død?

Frihedsfondens postadresse er Æbeløgade 1, 2100 København Ø.

KEGNÆS 1994

Der var i år 67 ansøgere til ophold på Kegnæs. 45 fik plads som ønsket/muligt. 22 fik afslag eller passende tidspunkt var ikke til rådighed. 17 af de placerede er nye beboere, 28 har været på KEGNÆS før.

24 er tidligere KZ-fanger. 6 har siddet i danske lejre/fængsler. 9 er langtidsillegale. 4 har været i allieret tjeneste og 2 er enker.

235 personer indkvarteres dermed på Kegnæs i år.

Bemærk: Uge 50 er ledig endnu (1. marts). Skulle nogen været interesseret i at få denne uge, så ring til mig snarest. Tlf. 62-251477.

Fedderson

ERHVERVSHÆMMEDE

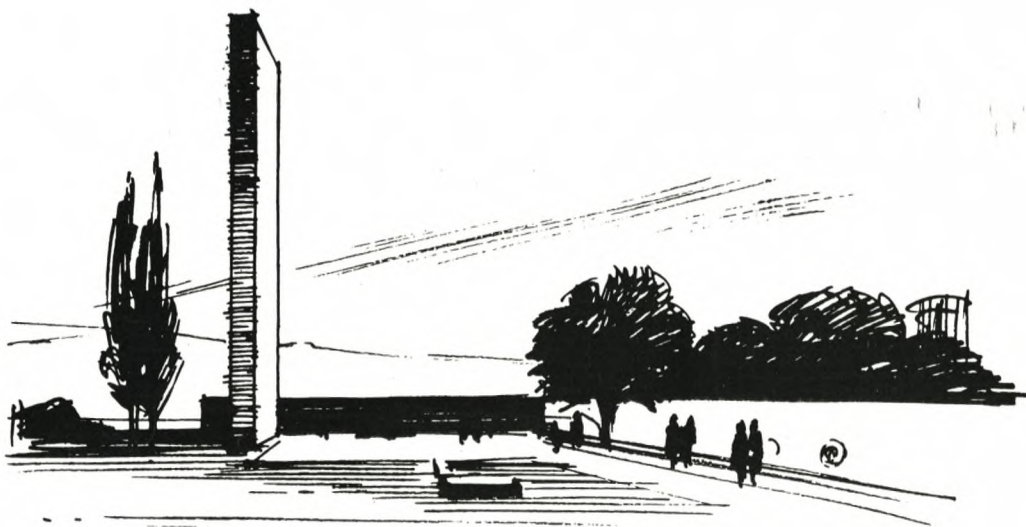
Generalforsamling for medlemmer i Sydøstjydsk af De Erhvervshæmmede

Sydøstjydsk afdeling af De Erhvervshæmmede har holdt generalforsamling i lokalerne i Vendersgade i Fredericia. Formanden, Jejse, oplyste, at man har haft hele 17 sager af meget forskellig karakter at virke med overfor myndighederne. Erstatninger, enkesager osv. Der er omkring 110 medlemmer. 30 deltog i mødet.

Kassereren, N. Graven-gaard, Fredericia, aflagde regnskabet. Der sluttes med en kassebeholdning på 13.596 kr. Fredericia kommune har givet 6000 kr. og Kolding kommune 2000 kr. Til bestyrelsen genvalgte Jejse som formand, desuden Alb. Rousing og Karna Holm, begge Fredericia, og Valdemar Petersen, Kolding. Revisoren, Frantz V. Nielsen, Fredericia, var også genvalgt.

17. marts var der møde på Staldgården i Kolding med et foredrag om Grønland.

Johs. Rasmussen

Mindeparken i Neuengamme indviet den 7. november 1965. Tegning af Karl Larsen

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Landsstævne 1994

Landstævnet finder sted i Aalborg-Rebild den 25.-26. juni 1994.

Stævnet er arrangeret af Randersafdelingen med indkvartering på »Scandic Hotel«, Hadsundvej 200, 9220 Aalborg Ø (telefon 98-15 45 00).

Til stævnet indbydes alle medlemmer af Landsforeningen Gestapofangerne, Jyllandskorpset og Buchenwald-Klubben.

11. juni:

Ved ankomst lørdag indkvartering/eftermiddagskaffe med brød. Bustur i området. Middag kl. 19.00. Underholdning af dansere fra Aalborg.

12. juni:

8.00-9.00 Morgenkomplet. Derefter bustur til Rold, Rebild og Madumsø. Kranse-nedlægnings ved mindestenene. Frokost og bussen kører tilbage til hotellet.

Yderligere oplysninger og tilmeldingsblanketter vil blive sendt til de forskellige afdelinger.

F.G.R.

Hvidsten dagen

26. juni samles vi i Gassum kirke, derefter samvær på Hvidsten Kro.

NEUENGAMME

Bernadotttegården i Roskilde

Lørdag den 22. januar lagde Bernadotttegården hus til Neuengammeforeningens nytårsfest.

Et absolut højdepunkt i festen var, da foreningens formand, Helge Hansen, afslørede en smuk mindeplade med foreningens navn og logo. Pladen er udført i lyst egetræ og er placeret på væggen ved indgangsdøren til Tommy Flanders lejlighed i blok 3. Tommy Flander var selv for bevæget til at bringe en tak, men kontorchef i Frihedsfonden, Anna-Lise Clausen, bragte en varm tak på Tommys vegne.

Neuengammeforeningens kasserer, Søster Lærche,

overrakte derefter en gave-check til Bernadotttegårdens bestyrelsesformand, Mogens Henrik Nielsen, som takkede foreningen for check og mindeplade på bestyrelsens og beboernes vegne, idet han udtalte, at beløbet ville indgå i en rejsefond til fordel for beboerne.

Videre sagde MHN, at mange beboere er glade for at få en navngivet bolig. Det er som et håndslag fra gamle kammerater. Vi vil være glade og taknemlige, hvis andre skulle få den samme gode idé at donere et beløb til Bernadotttegården og dens beboere.

Helge Hansen afslørede en mindeplade ved indgangen til Tommy Hansens lejlighed i blok 3, Bernadotttegården i Roskilde

4. maj-dagen i Mindelunden i Ryvangen

Der er lagt følgende program for dagen:

Kl. 10.00 formiddag lægger elever fra Bispbjerg Skole blomster på hver enkelt grav. Så lyser de op resten af dagen.

Kl. 20.00-20.45 spiller Sjællandske Livregiments Musikkorps seriøs musik. Dirigent: T.M. Cholewa.

N. Zahles kor synger. Dirigent: Minna Hess Thaysen.

Taler: Fhv. minister Frode Jakobsen

Kl. 20.50: Afslutning.

Alle interesserede er velkomne.

Arrangør: Kammeraternes Hjælpefond i samarbejde med Erhvervshæmmene fra Frihedskampen, Omegnsafdelingen.

Leder af dagens arrangementer: Johannes Fosmark.

Stiftende møde i foreningen Initiativgruppen vedr. Odenses historie 1940-45 den 26. januar 1994

Til stede: 25 af støttekredsens medlemmer.

Efter et spændende foredrag ved lektor, dr. phil. Aage Trommer om modstandsbevægelsen i Danmark, begyndte det egentlige møde.

Claus Øgendahl aflagde beretning for gruppens virke siden starten i februar 1989 med indsamling af materiale, formidling af den lokale besættelseshistorie og forsøg på at etablere en permanent udstilling om besættelsestiden med tilhørende undervisningslokaler i Odense.

Jørgen Thomsen fremlagde regnskab for gruppens aktiviteter i perioden fra juli 1991 til januar 1994. Regnskabet udviste en balance på 125.757,49 kr., og det vil snarest blive revideret af tidligere chefrevisor N. A. Hansen, der også reviderede gruppens regnskab i 1991.

I forhold til det før mødet udsendte forslag til love for foreningen blev følgende ændringer vedtaget:

§ 4, bestyrelsen består af 9 medlemmer i stedet for 7. Som konsekvens heraf er bestyrelsen kun beslutningsdygtig, når 5 eller flere medlemmer er til stede, inklusive formanden eller næstformanden.

På forslag af Karl Nielsen vedtoges, at bestyrelsen på næste generalforsamling fremsætter forslag om, at hhv. 5 og 4 medlemmer af bestyrelsen er på valg ved hver anden generalforsamling.

§ 5, på hver generalforsamling fremlægges to regnskaber, nemlig et for hvert regnskabsår.

§ 6, dagsordenen skal omfatte valg af bestyrelse + 2 suppleanter i stedet for blot valg af bestyrelse. På forslag af Kaj Hansen vedtoges det uden for vedtægterne at pålægge den nyvalgte bestyrelse, at der afholdes mindst et årligt medlemsmøde i foreningen.

Med disse ændringer godkendtes lovene for foreningen Initiativgruppen vedr. Odenses historie 1940-45. Fo-

reningen var hermed oprettet.

Mødet fastsatte kontingent til min. 100 kr. pr. år.

Valgt til bestyrelsen blev: Erling Frederiksen, Kristian Hansen, Karsten Henningsen, Finn Kapper, Ervin Nielsen, Christian Petersen, Børge Poulsen, Jørgen Thomsen og Claus Øgendahl.

Til suppleanter valgtes Erik Malmose (1. suppleant) og Svend Heden Andersen (2. suppleant). Suppleanterne indkaldes til alle bestyrelsesmøderne.

Til revisorer valgtes Vagn Foldager og N. A. Hansen.

*Claus Øgendahl
referent*

Holger Danske og stikkerne

Jørgen Røjel:

»Holger Danske rejser sig.

Opgøret med stikkere og terrorister» 428 sider. 298 kr.

Samlerens forlag

For tiden sker en fyldig historieskrivning omkring en af besættelsesårenes vigtigste modstandsorganisationer, HOLGER DANSKE. I februar-nummeret skrev vi om Jørgen Kiers »Nordens lænkehunde«, altså HD nr. 1 af de 3 led, HD kom til at bestå af.

Den 78-årige, fhv. mangeårige overlæge ved Fredericia Sygehus, Jørgen Røjel, behandler i sin bog mest det sidste år af besættelsen. Især går han i dybden, når det gælder det sørgelige, men nødvendige kapitel, der hedder aflivning af de mange stikkere. Røjel er selv HD-mand med hud og hår. Hvad ellers.

Holger Danske foretog 200 af 350 stikkerlikvideringer

Holger Danske kom til at bære nogle af krigens værste byrder. HD fortog nemlig henved 200 af de ca. 350 stikkerlikvideringer, som skete under besættelsen. I HD altid efter ordre fra Frihedsrådet. HD havde selv 64 faldne. Heraf mistede de 58 livet alene det sidste hektiske år af besættelsen. Så hård var kampen. Og så vigtigst var det at få ryddet op i bunkeren af stikkere og terrorister.

Kort efter, 25.9.1942, var det galt i Øresundsgade i København, da Chr. Mich. Rottbøll blev dræbt. Egentlig gjaldt politiets jagt Mogens Hammer, men det blev altså i stedet Rottbølls skæbne. Af de først ankomne 8 faldskærmsfolk i Danmark blev 3 dræbt og 3 sendt til tyske kzelejre. Den 16.2.1943 blev 3 faldskærmsfolk landsat nord for Furesøen.

En af dem, Ole Geisler, kaldet »Lange Aksel«, blev snart en uhyre værdifuld mand i det jyske arbejde. Og han havde held til at virke helt frem til 5.5.1945. En enkelt, Hans Larsen, kaldet »Bank Larsen«, duede ikke, og da han heller ikke ville forlade Danmark, blev han likvideret af modstandsbevægelsen. Han var for farlig at have gående rundt. Men hans tilfælde var enestående. Dog husker man et par faldskærmsfolk, som gik på værtshus i Århus og ringede til Randers og blev anholdt af Gestapo. Glemte at tage deres selvmordsspil og snakke-løs, så bunker af gode modstandsfolk blev anholdt. Bl.a. Hvidsten-gruppen. »Bank Larsen« og de to andre var undtagelserne.

I foråret var Randers centret

I foråret 1943 var Randers centret, hvor man kastede RAF-våben ned. Eller land-satte faldskærmsfolk. Foråret 1943 var også starten på den første HD-gruppe, HD 1, under Tom Søndergaard.

Bogen har, med rette, kapitler om Chr. Ulrik Hansen fra Nordjylland. Han var stud-theol. og sabotør. Og om H. E. Teglers, den køben-

Fortsætter siden 38

Ufor- glemmlige 20. april 1945

Padborg 20/3 1945. Busserne blev de sidste to timer malet hvide. Nu var der tale om >De hvide Busser<, der hentede 12.000 danske og norske fanger hjem. (Foto: Finn Nielsen).

Der ventes ved Friedrichsruhe

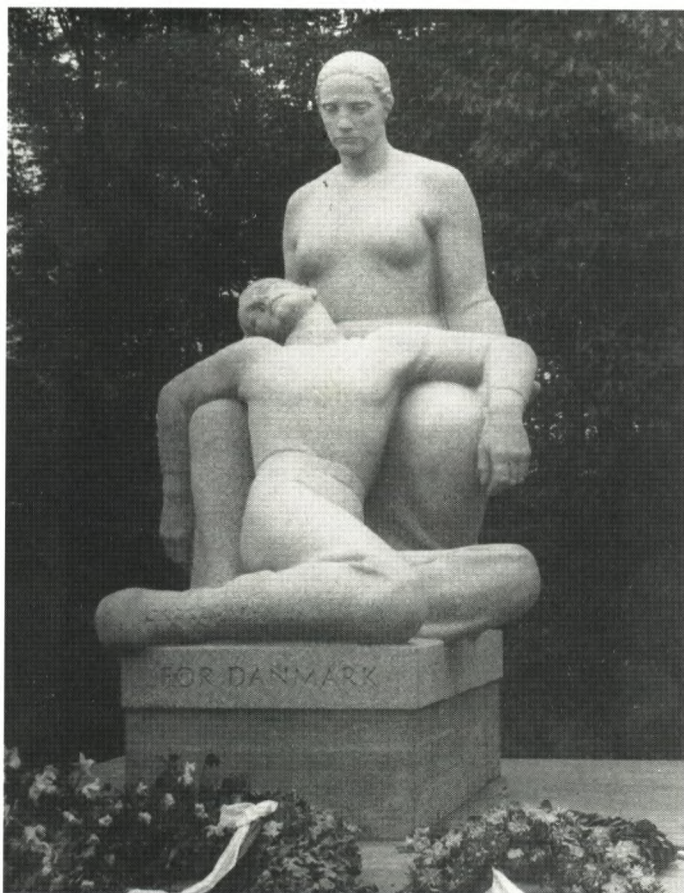

Danske deporterede venter i skovene ved Neuengamme

Sidste kolonne. Der ventes i skovene i Fridrichsruhe. (Foto: Finn Nielsen)

Vi glemmer aldrig De hvide Busser

For Danmark

havnske gymnasiedreng. Og så kapitler om »Flammen« (Bent Fauerschou-Hvid fra 1921) og »Citronen« (Jørgen Haagen-Schmidt fra 1910).

Et par steder hører man om folk, der selv helt eller delvis lavede våben, hvad der nok kunne være brug for. Dels på grund af »den skæve våbenfordeling«, dels fordi man sjældent eller aldrig fik våben nok frem til de daglige styrker. Og slet ikke til instruktions-grupperne.

»Gruppe Strand« havde således egen fabrik for monteringen (samling) af stenguns i en af brigadens lejre i Sverige, Håttunaholm-lejren. I marts 1945 var 21 af gruppens medlemmer på et våbenkursus hos Brigaden. Sidst i april 1945 blev de 21 så sendt tilbage til Danmark i smågrupper. Med bl.a. en special-opgave: at fange en tysk admiral og bringe ham til Sverige. Men fredsbudskabet 4. maj om aftenen satte en stopper for admiral-projektet. En HD'er, der var udlært elektromekaniker, kendt som »Foss«, lavede først pistolmagasiner, senere hele maskinpistoler. Mere end 100 nåede han op på.

Mishandlet til døde

I april 1944 fik gruppefører Gertsen kontakt med den 33-årige lærer Knud Larsen. Han, som gik under navnet »Bergstrøm«, avancerede hurtigt i rækkerne, fordi han var den fødte leder og organisator. Og vellidt. Han var skaldet, ikke særlig høj, men forstod at omgås de ofte meget unge sabotører. Men den 4.9.1944 blev han arresteret af Gestapo og mishandlet til døde af terroristen Ib Birkedal Hansen.

Frihedsrådet blev stiftet den 16.9.1943. Og den første stikkerlikvidering skete den 6.10.1943 i Søborg Mose. Udført af BOPA. Siden blev det jo, som nævnt, en af HDs specialiteter med nødvendige likvideringer. Fx af den norskfødte fru Hedvig Delbo. Hun skulle fx have 20.000 kr. af Gestapo, hvis hun kunne skaffe Jens Lillelund i et baghold.

Der skulle skydes 5 danskere for hver tysker, modstandsfolkene fik ram på

Hitler forlangte, at nu skulle der skydes fem danskere for hver tysker eller stikker, modstandsbevægelsen fik ram på. (Og så var Hitlers raseri endda meget større, når det gjaldt modstanden i Jugoslavien. Der var forholdet 1 til 100).

En afdelingsleder i HD, der var premierløjtnant, og gik under navnet »Kaj«, oplevede det enestående, at han blev dødsdømt to gange af tyskerne. Faderen, der var oberst, forhalede sagen ved at skrive personligt til general Lindemann. Sagen blev udsat, men igen faldt det ud til dødsdom. Men dommen skulle først udføres den 8. maj. Og imens kom freden den 5. maj.

»Domus Medica« sprængtes i luften

Da en farlig stikker, stud.med. Fritz Købbe omsider blev likvideret den 15.6.1944, sprængte Schalburgkorpset tre dage efter lægernes hus, Domus Medica, i luften.

Her er videre udførlig omtale af nogle af de mest hårdhuede mordere og terrorister af dansk fødsel, men i tysk sold. En mand som Ib Birkedal Hansen, kaldet Tæve-Hansen, var så brutal, at det faldt selv nogle tyske Gestapofolk for brystet. Men der skete ham ikke noget.

Kvindelig afdelingsleder i Holger Danske

På dansk side var det nok en undtagelse med en kvindelig afdelingsleder i HD, nemlig »frk. Lange«. Hun var plantepatologi-magister ved Landbohøjskolen. Hendes forlovede, en geolog, var inden den 9.4.1940 rejst til Grønland. Så de blev først gift efter 5.5.1945 og bosatte sig i Brasilien. Hun hed Gudrun Johansen og var en god leder i HD.

Da den forhadte og brutale Hipochef, Erik V. Petersen, omsider blev skudt, svarede tyskerne igen ved samme dag at henrette 9 jernbanesabotører fra Fredericia og Taulov. En 10. mand, som man lod, som om man også ville skyde, og som skulle overvære, hvad Gestapo gjorde mod hans

kammerater, ja han blev i sidste øjeblik benådet. Hans chok gav ham sukkersyge, og han døde senere, kun 40 år gammel.

Hans Neumann var sygepasser på den tyske afdeling på Frederiksberg Hospital

Men der er da også enkelte lyspunkter. Således var der en udtalt antinazist blandt sygepasserne på den tyske afdeling på Frederiksberg Hospital, nemlig Hans Neumann, kaldet »Englen fra Nyelandsvej«.

Vi har omtalt de opgaver, general Gørtz troede, han i givet fald kunne sætte Bopa og HD til. I København var 37.000 med i modstandsbevægelsen på det sidste. Men kun 2300 var militært uddannet, og der var kun våben til 4050. Her overfor stod så velbevæbnede store styrker på tysk side. Mest i København og i Silkeborg.

For resten afslørede man så sent som i juli 1946 en varulvebande i Tønder. Røjel er grundig. Han har fundet ud af, at fra 5. maj og frem til 9. maj blev der dræbt 94 i hovedstaden og andre 400 såret. I hele Danmark var der 2-300 dræbte og 800 til 1000 sårede.

Røjel har stadig et livssyn, som må stemme med, hvad enhver abonnent på Pigtråd mener om de fem år dengang. Han citerer mod slutningen, at en af de få politikere på Christiansborg, som efter befrielsen erkendte modstandsbevægelsens betydning, og at han selv havde taget fejl, det var Knud Kristensen i hans erindringsbog »Set fra mine vinduer«. Tankevækkende, at han var en af de få, som ærligt sagde sin mening.

Johs. Rasmussen

Har du været »langtidsillegal« eller lignende, er det nødvendigt at blive »retlig anerkendt«, før alle dine kammerater fra dengang er borte. Det er nemlig din opgave at bevise, at du er omfattet af erstatningsloven, og er kammeraterne borte, er der ingen beviser, og så bliver du ikke anerkendt.

Mindeord

Anker Andersen

Anker Andersen

Den 30. november 1993 mistede Nors Hovedgård en gammel ven og fangekammerat - kun knap en måned efter at vi på gården havde fejret hans 85-års fødselsdag.

Kriminalassistent Anker Andersen var født i København. Han fik en landbrugsuddannelse på Lyngby Landbrugsskole. Derefter arbejdede han som landmand i Marokko, hvor han, der talte engelsk og tysk, lærte at tale arabisk og fransk.

Efter hjemkomsten - omkring 1931 - drev han og en partner en kort periode en gård ved Mern.

Efter at han havde været beskæftiget på flere forskellige arbejdsområder, blev han i slutningen af 1930'erne ansat i Rigspolitiet, hvorfra han blev pensioneret som kriminalassistent ved Frederiksberg politi.

Ved den tyske aktion mod politiet den 19. september 1944 blev Anker deporteret til Buchenwald. Her kom hans sprogkundskaber ham til gode i forholdet til de udenlandske fangekammerater.

Han kom hjem med »De hvide Busser« fra Stalag IV B via Neuengamme.

De seneste år boede Anker og hustruen (gennem 58 år) Else Margrete (Sab), i Breum ved Skive.

A. Binnebalde

Erik Bjørnbak

Erik Bjørnbak, tidligere filialdirektør i en af Sparekassen Kronjyllands afdelinger i Randers, er død i en alder af 78 år.

Den 2. december 1943 henrettede tyskerne fire unge frihedskæmpere fra Randers, blandt dem sparekasseassistent Oluf Axelboe Kroer, som var kollega - og næsten jævnaldrende - med Erik Bjørnbak. Med henrettelserne ville tyskerne »statuere eksempel« for på den måde at skræmme danskerne til at forblive lydige mod besættelsesmagten.

Det kom jo heldigvis til at gå så ganske anderledes. Med en lettere omskrivning af et par kendte verslinier kan man sige, at »for de unge, som faldt, var der ny overalt«. Erik Bjørnbak var en af de mange, som ikke lod sig kyse af besættelsesmagtens fremfærd. Med stort mod og offervilje tog han effektivt og helhjertet sin tårn i sabotage-arbejdet - primært jernbane-sabotagen - i Randers-området, indtil det gik galt med arrestation til følge i forsommeren 1944.

Efterfølgende blev Erik Bjørnbak interneret i Horserød, men overførtes siden til Frøslevlejren. Den relativt sikre tilværelse i denne KZ-lejr på dansk grund blev der sat et brat punktum for den 22. februar 1945. Den dag blev 250 af fangerne i Frøslevlejren - og blandt dem Erik Bjørnbak - sendt på en transport, der kom til at vare 8 dage, og som endte i koncentrationslejren Dachau ved München.

At overleve i denne rædselslejr var et spørgsmål om både held, en rimelig konstitution og et overskud af livsvilje og optimisme.

Præstesønnen Erik Bjørnbak havde livsviljen og evne til at finde lys i mørket, og dertil kom, at han var benådet med den humorens nådegave, som kan løse op for mange ting, ikke blot i forhold til egen situation, men i allerhøjeste grad også i forhold til ens medmennesker.

Erik Bjørnbak var en lys-spreader, såvel i fangetiden som i det daglige arbejde gennem et halvt hundrede år i Sparekassen Kronjylland.

Fagligt arbejde tog han også på sig. Var bl.a. medstifter af og i bestyrelsen for Foreningen af danske Sparekassefunktionærer.

Han var en retlinet personlig og et dejligt varmt menneske. Vi er mange, som vil savne ham.

*Viggo Torstensson
Randers*

Karl Kirkegaard

Karl Kirkegaard, Orehoved, blev 83 år.

Karl Kirkegaard arbejdede nogle år som mejeriest inden han via sin værnepligt kom ind i flyvevåbnet. I 1932 blev han hjemsendt som løjtnant af reserven, 1934 kom han til Københavns Politi.

Han slap for internering under besættelsen, arbejdede for modstandsbevægelsen og kom derfra til Politiets Efterretningstjeneste 1945. Han blev observatør ved Nürnberg-processen og sendte gennem to år rapporter hjem om retssagerne. Siden rejste han Europa tyndt for Politiets Efterretningstjeneste for at opspore krigsforbrydere.

Valborg Nielsen

Valborg Nielsen, Valby, tidl. medlem af modstandsbevægelsen, er død, 84 år.

Valborg Nielsen var blandt de første kvinder i modstandsbevægelsen under den tyske besættelse af Danmark. Sammen med sin mand, billedhuggeren Gilbert Nielsen, og flere andre stiftede hun modstandsgruppen Vædderen, der udgav det første illegale blad, De frie Danske. Bladet samarbejdede med de britiske faldskærmsfolk fra SOE. De to var en overgang fængslet af den tyske besættelsesmagt.

I 1965 flyttede parret til Sverige, hvor de oprettede et kunstcenter, hvor mange kunstnere havde deres gang.

I 1988 flyttede Valborg og Gilbert Nielsen tilbage til Danmark.

Kai Ibsen

Fhv. folketingsmand og byrådsmedlem Kai Ibsen, Skovparken 38 B, Kolding, blev 82 år gammel.

Kai Ibsen var fra Ringkøbing. Han begyndte som arbejdsmand, men blev tidligt fagligt bevidst og kom frem i kommunistpartiet, hvor han til sidst var i centralkomiteen. Lige efter krigen var han en tid DKP-folketingsmand, valgt i Randers, og senere forlod han sammen med Aksel Larsen DKP og sluttede sig til SF.

Har var partiets sekretær i det sydjyske en årrække, men blev taget af Gestapo på Sønderborg banegård, da han skulle træffe sin kone Marie. En stikker havde været på spil. Det var sommeren 1944. Han havnede i tysk kz-lejr og var også med på SS-Bau-Kommando, altså dem, der skulle rundt og rydde op i ruinerne efter flyangrebene.

Her var han på togt sammen med bl.a. KHs fhv. formand, general Flemming B. Larsen. Allerede tidligt var han som kendt DKP'er taget af politiet og sat i Horserød. Men han hørte til den del af DKP'erne, som slap ud af Horserød den 29.8.1943.

Efter 5. maj 1945 og efter tiden som folketingsmand arbejdede han bl.a. stærkt videre med det faglige arbejde. Han var mange år formand for arbejdsmændene i Kolding, SID, og ivrede for uddannelse. Han var også frem til 1980 forstander for Specialarbejderskolen i Trekantsområdet, altså AMU-uddannelsessystemer. Tillige var han aktiv leder indenfor sporten i Kolding en årrække. For et par år siden mistede han hustruen, Marie.

Johs. Rasmussen

R. G. Petersen

R. G. Petersen, fhv. major, Skibby Sj., blev 80 år.

Som officer gik han under Anden Verdenskrig imod hærledelse og regering og kom ind i Modstandsbevægelsens Jyllandsledelse. Efter krigen blev han hjemmevernsleder.

Kristen Kjeldsen

Oberst Kristen Kjeldsen er »trådt af« den 12. februar 92 år gammel.

Kjeldsen var som kaptajn tjenestegørende på Søgaard kaserne den 9. april og var den, der modtog meldingen fra grænsegendarmeriet om grænseoverskridelsen.

Da militæret måtte forlade Jylland, kom Kjeldsen til Assens med sin garnison. Efter 29. august 1943 trådte han ind i modstandsbevægelsen i Sønderjylland.

Ved optrævlingen af den sønderjyske modstandsbevægelse i 1944 blev Kjeldsen arresteret og endte i Neuen-gamme koncentrationslejren med fangenummer 50.408 den 15. september. Herfra blev han sendt til Porta Westphalica.

I 1949 blev Kjeldsen oberstløjtnant og i 1959 oberst og chef for det fynske hjemmevern indtil sin fratræden i 1968.

Kjeldsen var en eminent dygtig leder. Stillede store krav, ikke mindst til sig selv, og var samtidigt den lune, folkelige jyde, højt elsket af sine fynske hjemmevernsfolk, som lærte ham at kende ved hans utallige besøg på skydebaner, ved øvelser og befalingsmandsmøder rundt i regionen. Det føltes ikke som en chef på inspektion. Det føltes som et besøg af en god ven.

Kjeldsen var i en lang årrække og lige til sin død medlem af bestyrelsen for Kammeraternes Hjælpefond. Oberst Kjeldsen var dekoreret med Kommandørkorset og flere danske og udenlandske hæderstegn.

Bisættelsen fandt sted torsdag den 17. februar på Assistent kirkegård i Odense.

Preben Feddersen

**Den som leder
efter bekymringer,
finder dem
som regel.**

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Jakob Jensen, Højager 12,
3230 Græsted. 42 29 19 41.
Skr.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500
Lille Værløse. 42 48 56 74.
Kass.: Bernth Johannesson, Jacobysallé 16,
2.th., 1806 Frederiksberg C. 31 31 86 86.
Bestyrelse: Villy Karlsson, Helge Kierulff,
Hans Andersen, Else Drejer, Birgit Fischer-
mann, Villy Jensen, Peter Møller Madsen,
John Nielsen, Birgit Lærche og Lilian Olsen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløssevej 19, 4894
Øster Ulslev 53 86 55 59.
Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6, 1363
København K 33 12 85 95.
Sommer: Møststien 6, Vester Lyng, 4500 Ny-
købing S. 53 41 01 20.

Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej
25, 5000 Odense. 66 12 71 99.

Århus: Fmd.: Knud Andreasen, Stenbjerg
Kirkevej 6, 7752 Snedsted. 97 93 83 11.
Kass./skr.: Niels Vogensen, Stokrosevej 21,
8330 Beder, tlf. 86 93 61 38.

Aalborg: Fmd.: Chresten Stendahl, Rindda-
len 33, 9550 Mariager, tlf. 98 54 14 26.
Kass.: Henry Jensen, Østerled 44, 9370
Hals, tlf. 98 25 18 56.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethevej 28, Ejby,
4070 Kirke Hyllinge. 42 40 50 87.
Kass.: Ernst Nielsen, Strandagervej 9, Mun-
kerup, 3250 Gilleleje. Giro 6 45 87 18. tlf. 49
71 86 59.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Bernth Johannesson, Jacobys Allé 16,
2.th., 1806 Frederiksberg C. 31 31 86 86.
Kass.: Richard Tue Andersen, Randersvej
75, 8200 Århus N. 86 16 92 42. Giro 5 43 27
23.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: John Nielsen, Margrethevej 28, Ejby,
4070 Kirke Hyllinge, 42 40 50 87.
Kontoret: Kongevejen 252, 3.sal, 2830 Vi-
rum. 45 85 58 98. Giro 8 81 17 88. Kontortid
for sociale sager: Tirsdag 10-12. Sommerfe-
rie: 3/6-31/8.

Esbjerg afd.: Fmd.: Marius Jensen, Jagt-
vænget 22, Hjerting, 6710 Esbjerg V. 75 11 64
18.
Kontor: Centret, Skolegade 54, 6700 Es-
bjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Sydøstjysk afd.: Fmd.: Jens Jac. Jensen,
Frederik den III vej 3, st, 7000 Fredericia. 75
92 54 57.

Kontor: Vendersgade 28, tlf. 75 93 29 73,
åbent tirsdag 14-16.

Kolding: Kontor: Staldgården.

Åbent torsdag kl. 14-16. 75 53 18 84.

Odense afd.:

Fmd.: Minna Dahl, Præstegårdsvænget 16,
5210 Odense NV. 66 13 80 10.

Kass.: Ruth Gjersing, L.A. Ringsvej 92, 5230
Odense M, tlf. 66 14 27 16.

Syddjysk afd.: Fmd. og konsulent: Hjarne
Ditlevsen, Løkketoften 15, 5700 Svendborg.
Kontor: tlf. 62 20 15 52 (bedst kl. 08.00-
11.00).

Sjællands afd.: Fmd.: Mogens Henrik Niel-
sen, Nystedvej 14, Veddelev, 4000 Roskilde.
46 75 77 13.

Kass. Villy Jensen, Lindevej 12, 3200 Helsin-
ge. 48 79 45 91.

Aalborg afd.: Fmd: Børge Dahl, Herskind-
sgade 9, 9000 Aalborg, 98 12 84 92.

Kontor v/ Børge Jensen, Østerbro 38, 9000
Aalborg. 98 12 16 19. Åbent torsdage 12-17.
Åbent for kammeratligt samvær torsdag 14-
17.

Århus afd.: Fmd. Wilfred Thomsen, V. Stuc-
kenbergsvej 25 st, 8210 Aarhus V, tlf. 86 10
41 25.

Kass. Carlo Hansen, Randersvej 518, 8380
Trige, tlf. 86 23 17 35.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200
Århus N. 86 16 91 18 i åbningstiden: Tirsdag
og torsdag kl. 10-12.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Frode Greve Rasmussen, Lyngdalvej
18, 8500 Grenaa, tlf. 86 30 90 76.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62,
8900 Randers, tlf. 86 42 69 61, Giro 207 13
04.

Randers afd.: Fmd.: Frode Greve Rasmus-
sen, Lyngdalvej 18, 8500 Grenaa. 86 30 90 76.
Kass.: Ejnar Hulten, Møllevej 69, Hornbæk,
8900 Randers. 86 41 81 81.

Sjællands afd.: Fmd.: Axel Lauritzen,
Lundtofteparken 42, 2 tv. 2800 Lyngby.
42 88 12 42. Sommer: 42 65 05 11.

Kass.: Kaj Schack Grundahl, Tranevej 14,
2670 Greve. 42 90 16 00. Giro 170 30 72.

Århus afd.: Fmd. Edith Johansen, Sand-
kåsvej 2, 8210 Aarhus V, tlf. 86 15 73 15.

Kass.: Henning de Place, Jordbrovej 23,
8200 Århus N, 86 10 17 41, giro 1 27 64 92.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500
Lille Værløse. 42 48 56 74.

Kass.: Salle Fischermann, Toftekærvej 28
C, 2820 Gentofte. 31 65 89 90.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjøløv Boule-
vard 12, 2.tv., 2450 Kbh. SV. 31 16 60 98.

Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernevej 24,
8270 Højbjerg. 86 27 23 47.

HORSERØD

Fmd.: Villy Karlsson, Toftekærvej 116, 2860
Søborg. 39 69 86 62.

Kass.: Kaj Birkemose Petersen, Gl. Køge
Landevej 251B, l-dør 2., 2650 Hvidovre. 31
49 20 62.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Kst. fmd.: Helge Hansen, Hovedgaden 38,
4350 Ugerløse, tlf. 53 48 80 09.

Kass.: Søster Lærche, Immerkær 25, 2.tv.,
2650 Hvidovre. 36 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensadt, Carlsgade 5, 5000
Odense C. 66 12 79 08.

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Søgård, Amerikavej, 7.4. th.,
1756 København V. 31 23 02 14/55 44 10 32.

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22,
5000 Odense C. 66 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Granparken
128, 5240 Odense NØ. 66 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bag-
sværd. 44 98 11 77.

Kass.: Hertha Berthelsen, Landlystvej 72,
2650 Hvidovre. 31 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Krasnik Fischermann, Fredens-
vej 1 A, 3. th., 2920 Charlottenlund. 31 63 82
55.

Kass.: Heinz E. Hess, Elverhøjvej 1 C, 2730
Herlev. 44 94 44 41.

Frihedsfondens postadresse er: Æbelø-
gade 1 st, th., 2100 København Ø. Telefon 39
27 35 00. Åbent tirsdag, onsdag og torsdag
kl. 10-15.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12
senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt
by. Henv. til S.E.F. Skovvangsvej 220, 8200
Århus N. Telefon 86 16 91 18, i kontortiden
eller Rich. Tue, 86 16 92 42 (sommerhus 86
55 84 64) Ansøgning om ophold i højsæso-
nen skriftligt senest den 1. februar.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjelpe-
fond. Se øverst bladets side 2.

»Nors Hovedgård«: Selvejende institution.
12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors,
7700 Thisted. Henv.: Alex Bindeballe, 97 98
11 95.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af
Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge.
Henv. til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128,
3500 Lille Værløse. 42 48 56 74.